

**Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická**

Volný čas dětí o letních prázdninách

Žaneta Loužilová

**Bakalářská práce
2011**

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE
(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Žaneta LOUŽILOVÁ**
Osobní číslo: **H08579**
Studijní program: **B6107 Humanitní studia**
Studijní obor: **Humanitní studia**
Název tématu: **Aktivity dětí o letních prázdninách**
Zadávající katedra: **Katedra věd o výchově**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

1. Úvod
2. Volný čas - volný čas dětí o letních prázdninách - volný čas a životní styl
3. Tábory a táboření - historie táborů - světová, v ČR - typy táborů - zajištění chodu tábora - aktivity na táboře
4. Funkce tábora a vztahy na táboře (výchovně vzdělávací, zdravotní, sociální, preventivní a rozvojové zaměření výchovy, výchovný projekt, cíle, úkoly a metody)
5. Výzkum - komparace tří organizací pořádajících tábory (Tábory SpT Lomnice nad Popelkou, tábory skautské (Cassiopea 1. oddíl Pardubice), tábory Salesiánské (Chaloupky Salesiánské středisko mládeže Pardubice) - historie, charakteristika, vliv vzdělávací, zdravotní, sociální, výchovný, ideový
6. Závěr
7. Shrnutí
8. Přílohy
9. Literatura

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

Pávková Jiřina a kolektiv, Pedagogika volného času Nakladatelství Portál, r. 2008, ISBN: 9788073674236 Hofbauer Břetislav, Děti, mládež a volný čas Nakladatelství Portál, r. 2004, ISBN: 8071789275 Beroušek Petr, Rádce pořadatelům a vedoucím dětských táborů jako zotavovacích akcí pro děti Nakladatelství Soudy, r. 2005, ISBN: 8086846059 Dužík Miroslav, Uspořádání tábora Nakladatelství Mravenec, r. 2004, ISBN: 8086560732 Jaroslav Vracovský, Chaloupky: Salesiánské prázdninové tábory v době totality Nakladatelství Portál, r. 2002, ISBN: 8071787051 Ferrero Bruno, Vychovávej jako Don Bosco Nakladatelství Portál, r. 2007, ISBN: 9788073672942 Lešanovský Karel, Historie skautingu: cestou k pramenům Nakladatelství Tiskové a distribuční centrum, r. 1999, ISBN: 8086109275 Břicháček Václav, Skautskou cestou Nakladatelství Tiskové a distribuční centrum, r. 1998, ISBN: 8086109070 Bečák Zdeněk, Program skautských táborů Nakladatelství Skauting, r. 1997, ISBN: 8085421208

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Adriana Sychrová
Katedra věd o výchově

Datum zadání bakalářské práce: 30. dubna 2010

Termín odevzdání bakalářské práce: 31. března 2011

prof. PhDr. Petr Vorel, CSc.
děkan

L.S.

PhDr. Mgr. Ilona Moravcová, Ph.D.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2010

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, a zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 28. 3. 2010

Žaneta Loužilová

Poděkování:

Ráda bych poděkovala paní Mgr. Adrianě Sychrové za odborné vedení mé bakalářské práce, díky jejímu přístupu a znalostem dostala práce konečnou podobu.

Dále děkuji panu Ing. Jiřímu Niederhafnerovi, za to, že mi dal příležitost účastnit se dětských letních táborů.

A v neposlední řadě bych ráda poděkovala mé rodině za neutuchající podporu a pomoc během studia, zvláště pak během psaní této práce.

Anotace

Práce se zabývá volným časem dětí o letních prázdninách a komparací odlišných typů dětských letních táborů, které pořádají tři různé organizace. Zjišťuje, zda organizace kladou dostatečný důraz na výchovně-vzdělávací aspekty v péči o dítě. Zvolená kritéria pro srovnání organizátorů táborů jsou tato: odbornost táborových vedoucích, emocionální aspekty, funkce výchovně-vzdělávací, funkce sociální, preventivní a denní režim.

Klíčová slova

volný čas, dětské letní tábory, emocionální aspekty a funkce

TITLE

Children Activities on Summer Holidays

ANNOTATION

The thesis deals with the free time of children on summer holidays and the comparison of the different types of children summer camps, organized by three different organizations. It finds out if the organizations put a sufficient emphasis on the educational aspects in the care of a child. The selected criteria for the comparison of the organizers of the camps are the following: camp leaders' qualification, emotional aspects, educational function, social function, preventive, and daily routine.

Keywords

leisure time, children summer camps, emotional aspects and functions

Obsah

1	Úvod.....	9
2	Volný čas dětí.....	10
2.1	Definice.....	10
2.2	Volný čas a životní styl.....	15
2.3	Volný čas dětí o letních prázdninách.....	16
3	Tábory a táboření.....	21
3.1	Historie táborů v České republice.....	23
3.2	Typy táborů.....	25
3.3	Organizační zajištění chodu tábora.....	26
3.4	Povinná dokumentace.....	27
3.5	Aktivity na táboře.....	32
4	Funkce tábora a vztahy na táboře.....	37
5	Komparace vybraných táborů na základě pozorování.....	40
6	Historie a charakteristika vybraných organizací.....	41
6.1	Sdružení pro tábor Lomnice nad Popelkou.....	41
6.2	Pardubický skaut.....	43
6.3	Salesiánský klub mládeže Pardubice.....	45
7	Odbornost a vzdělání táborových vedoucích.....	49
7.1	Sdružení pro tábor Lomnice nad Popelkou.....	50
7.2	Pardubický skaut.....	52
7.3	Salesiánský klub mládeže Pardubice.....	54
8	Denní režim.....	55
8.1	Sdružení pro tábor Lomnice nad Popelkou.....	55
8.2	Pardubický skaut.....	57
8.3	Salesiánský klub mládeže Pardubice.....	60
9	Emocionální aspekty.....	62
9.1	Sdružení pro tábor Lomnice nad Popelkou.....	63
9.2	Pardubický skaut.....	63
9.3	Salesiánský klub mládeže Pardubice.....	64

10	Funkce výchovně vzdělávací.....	65
10.1	Sdružení pro tábor Lomnice nad Popelkou.....	65
10.2	Pardubický skaut.....	66
10.3	Salesiánský klub mládeže Pardubice.....	68
11	Funkce sociální.....	70
11.1	Sdružení pro tábor Lomnice nad Popelkou.....	70
11.2	Pardubický skaut.....	73
11.3	Salesiánský klub mládeže Pardubice.....	74
12	Funkce preventivní.....	76
12.1	Sdružení pro tábor Lomnice nad Popelkou.....	77
12.2	Pardubický skaut.....	78
12.3	Salesiánský klub mládeže Pardubice.....	79
13	Diskuse.....	82
14	Závěr.....	86
15	Použitá literatura.....	87
16	Přílohy.....	89

1 Úvod

Téma, které jsem si zvolila pro svou bakalářskou práci, se týká volného času dětí o letních prázdninách. Zaměřila jsem se na různé typy dětských táborů a ty nejvíce rozdílné mezi sebou porovnám. Toto téma jsem si zvolila hlavně z toho důvodu, že mám děti ráda, sama jsem na letní tábory jezdila odmala a nyní pojedu již pošesté jako vedoucí. Kromě toho je volný čas dětí během prázdnin (i mimo ně) aktuální téma z toho důvodu, že se může stát zdrojem vážného ohrožení. Při špatné organizaci volného času může dojít k různým úrazům, děti (mladí lidé) svým jednáním mohou ohrozit sebe i druhé, v určitém věku není nic „lepšího“ než z nudy překročit zákon. Z toho vyplývá, že je nutné se tímto tématem zabývat.

Zařízení, které se specializují na mimoškolní aktivity dětí je po celé republice spousta, stejně jako organizací, které pořádají letní tábory. Já sama jsem součástí organizace SpT Lomnice nad Popelkou, v roce 2009 jsem strávila několik dní mezi pardubickými skautkami (jako bývalá členka skautu) a letos v létě jsem se navštívila tábor pořádaný Salesiánským centrem Dona Bosca v Pardubicích. Svůj výzkum jsem tedy prováděla na táborech těchto tří organizací, pomocí metody zúčastněného pozorování. Během výzkumu jsem se účastnila dění na táborech, pomáhala s organizací volného času dětí, chodili jsme společně na výlety, hráli různé hry a také jsem byla částečně svědkem a částečně i organizátorem výchovných činností dětí. Z každého dne stráveného na výše uvedených místech jsem si psala poznámky, které použiji ve své práci. Vedoucí i členové organizací byli vstřícní a otevření.

V teoretické části uvedu obecné informace volném čase dětí a o táborech, jako jsou definice, historie, pořadatelé, zajištění chodu tábora a funkce tábora – zejména funkce výchovně vzdělávací, sociální a preventivní.

V praktické části se věnuji popisu společných kritérií, které jsem zvolila pro optimální srovnání vybraných organizací: odbornost táborových vedoucích, denní režim, emociální aspekty (empatie ke svěřeným dětem), funkce výchovně vzdělávací, sociální a preventivní.

V závěru práce jsem shrnula a porovнала společná kritéria.

2 Volný čas dětí

„Výraz volný čas má krásný zvuk. Vyvolává většinou velmi příjemné představy. Modrý hluboký prostor, bílá křídla ptáků, svoboda pohybu, poklid“¹.

2.1 Definice

Volný čas je různorodý pojem. Něco jiného si pod tímto pojmem představí maminka od dvou dětí a něco jiné si představí 16letý student.

Když jsem se ptala dětí na letním táboře, jejich odpovědi byly nejčastěji hry na počítači, být venku s kamarády, nakupování. Děti na skautském táboře zmiňovaly pobyt v přírodě, sport a různé další koníčky. A děti na Salesiánském táboře mluvily hlavně o jejich komunitě, o tom, co spolu běžně po škole dělají.

Oficiální definice říká, že volný čas je možné chápat jako: „Opak doby nutné práce a povinností a doby nutné k reprodukci sil“². Všeobecně si pod volným časem představíme odpočinek, zábavu, nějaké zájmové činnosti. „Specifickou zvláštností volného času dětí a mládeže je to, že z výchovných důvodů je žádoucí jeho pedagogické ovlivňování. Děti nemají dostatek zkušeností, nedovedou se orientovat ve všem oblastech zájmových činností, potřebují citlivé vedení. Podmínkou účinnosti je, aby toto vedení bylo nenásilné, nabízené činnosti pestré a přitažlivé, účast na nich dobrovolná“³.

Od školy, jako od rozšířeného vzdělávacího a výchovného zařízení se očekává, že děti a mládež (podle Úmluvy o právech dítěte je dítětem jedinec mladší 18 let a mládeží je označována věková skupina 18 – 26 let) připraví pro vstup do profesionálního, společenského i volnočasového života. „Dobrovolná účast na volnočasových aktivitách školy vytváří prostor pro rozvoj individuálních předpokladů účastníků a jejich zájmového vzdělávání jako souhrn jednorázových i pravidelných

---

¹ PÁVKOVÁ, J., *Pedagogika volného času* 3. aktualizované vyd., Portál:Praha, 2008, s. 9, ISBN 978-80-7367-423-6

² PRŮCHA, J. a kolektiv, *Pedagogický slovník* 3. rozšířené vyd., Praha:Portál, 2001, s. 274, ISBN 978-80-7367-647-6

³ Práva dítěte v dokumentech, Úmluva o právech dítěte, Praha 1998

činností“⁴. Mezi takové jednorázové činnosti patří například návštěvy historických památek, kulturních a sportovních zařízení, lyžařské výcviky a školy v přírodě – prohlubují vyučovací proces, utužují vztahy mezi dětmi a mládeží a jsou tak šancí pro každého využít svůj volný čas smysluplně. Pravidelnou zájmovou činností jsou myšleny zájmové kroužky, které školy pořádají, soubory umělecké tvořivosti a sportovní družstva. Vypsání kroužky sledují individuální rozvoj účastníka a začleňují jej do kolektivu. Školy podporují volný čas dětí také vytvářením školních družin a školních klubů. První školní družiny a kluby vznikaly již po 2. světové válce, jako zařízení výchovy a péče o děti zaměstnaných rodičů.

Tyto zájmové činnosti jsou součástí výchovy mimo vyučování, jsou to tzv. mimoškolní aktivity.

„Výchova mimo vyučování probíhá mimo povinné vyučování, probíhá mimo bezprostřední vliv rodiny, je institucionálně zajištěná, uskutečňuje se převážně ve volném čase“⁵. Výchova mimo vyučování nabízí příležitost pro děti a mládež racionálně využít svůj volný čas, poskytuje šanci pro rozvoj specifických schopností a pro upevnění morálních hodnot a vlastností. Způsob, jakým odpočíváme a jak jsme schopni se zabavit se odráží i ve studijních a pracovních výkonech všech lidí. Hodnotné a dlouhotrvající zájmy pozitivně ovlivňují i vztahy mezi lidmi a výchovu dětí v rodinách. Mimoškolní výchova tedy plní funkci výchovnou, vzdělávací, zdravotní i sociální (tyto funkce blíže přiblížím v kapitole č. 4). Funkce zájmových činností v životě dítěte se mění a vyvíjí. V předškolním věku se jedná o zájem o samotnou činnost. Zájmy v mladším školním věku nejsou ještě rozlišeny. Děti se zajímají o všechno nové. Mladší školní věk objevuje různé zájmové činnosti a oblasti, většinou tyto zájmy nemají dlouhé trvání. S postupem věku se zájmy prohlubují a specializují. Děti školního staršího věku je pak třeba vést k uvědomělejšímu výběru zájmových činností. Dospívající prožívají své zájmy intenzivně, často dochází k zásadním změnám v jejich kroužcích, věnují jim množství času. „Podněcování,

---

⁴ HOFBAUER, B., *Děti, mládež a volný čas*, 1. vydání, Praha:Portál 2004, s. 66, ISBN 80-7178-927-5

⁵ PÁVKOVÁ, J., *Pedagogika volného času*, 3. aktualizované vydání, Praha:Portál 2008, s. 37, ISBN 978-80-7367-423-6

rozvíjení a usměrňování zájmové činnosti tvoří jeden z důležitých předpokladů profesní orientace a flexibility“⁶.

Dle výzkumu Ledecké, Štrobachové a Uhlářové z roku 1991 se zájmy dívek a chlapců liší. Dívky mívají širší okruh zájmů, kdežto chlapci se koncentrují spíše na jeden nebo dva zájmy, které jsou však hlubší a intenzivnější. Pokud se týče typů činností, u všech dívek jsou velmi oblíbené činnosti se vztahem k přírodě, u chlapců jsou výrazněji zastoupeny činnosti sportovní a technické. Pokud se týče přání, městské děti si nejčastěji přejí více sportovat (jízda na koni), mít zvíře. Venkovské děti projevují větší touhu po kulturních aktivitách.

Děti mají relativně dost volného času. Hlavní roli ovlivňování volného času dětí hraje samozřejmě rodina. Rodina je nepostradatelnou a těžko nahraditelnou institucí i pro dospělého člověka, natož pro dítě. Dle Krause je rodina: „Strukturovaným celkem (systémem), jehož smyslem, účelem a náplní je utvářet relativně bezpečný, stabilní prostor a prostředí pro sdílení, reprodukci života lidí. Je to přirozené prostředí, do kterého se člověk rodí, aniž by si mohl vybrat jiné, a přejímá to, co mu připravili rodiče“⁷. Vliv prostředí na dítě je bezesporu velký, hned po narození člověk „okoukává“ vše, co má kolem sebe, co se kolem něj děje, co vnímá. Často je to silnější, než vlivy, které nás ovlivňují později, například ve škole. Mimoškolní výchova se výrazně podílí na prevenci společensky nevhodných a škodlivých forem chování. Děti svou rodinu považují za vzor, proto je důležité, jak se ona sama staví k trávení volného času. „Např. u mladistvých delikventů dochází k identifikaci se vzorem společensky nevhodným a k formování nežádoucích rysů a způsobu jednání. Důležitým činitelem zde je postoj rodičů k dítěti a způsob rodinné výchovy. Negativně se projevuje lhostejnost, extrémní kázeňské prostředky, nedůslednost v požadavcích na děti a jejich nedostatečná kontrola – to platí i u volného času“⁸. Rodiče pracují, často nemají čas starat se o děti hned po jejich příchodu ze školy. Bohužel často ani samy školy nejsou schopny z důvodu kapacity zajistit fungování družiny pro všechny děti, které školu

---

⁶ PÁVKOVÁ, J., *Pedagogika volného času*, 3. aktualizované vydání, Praha:Portál 2008, s. 98, ISBN 978-80-7367-423-6

⁷ KRAUS, B., *Základy sociální pedagogiky*, 1. vydání, Praha:Portál 2008, s. 80, ISBN 978-80-7367-383-3

⁸ KRAUS, B., POLÁČKOVÁ, V., *Člověk, prostředí, výchova*, 1. vydání, Brno:Paido, 2001, s. 169, ISBN 80-7315-004-2

navštěvují.

A přitom péče o naplňování volného času dětí a mládeže smysluplnými aktivitami, které podporují jejich rozvoj, nemá jen uspokojovat osobní zájmy a jejich potřeby, ale také umožňovat získání sociálních zkušeností a prohlubovat zodpovědnost, je nezbytná.

„Ve školním roce 2001 – 2002 bylo v 4200 školních družinách 225 tisíc žáků 1. – 5. třídy“⁹.

Ale i společnost, potažmo stát, má zájem na tom, jak děti svůj čas tráví. Sama rodina toto ve většině případech není schopná zajistit. Přitom zajištění volného času a prevence proti špatným vlivům působící na děti a mládež je levnější, než případná náprava a převýchova.

2.2 Volný čas a životní styl

Životní styl je důležitý ukazatel pro trávení volného času. Pod pojmem životní styl rozumíme: „Souhrn životních forem, které jedinec aktivně prosazuje. Zahrnuje hodnotovou orientaci člověka, projevuje se v jeho chování i ve způsobu využívání a ovlivňování materiálních i sociálních životních podmínek. Každý člověk má svůj individuální systém hodnot, který je utvářen vlivem životních podmínek a aktivitou jedince“¹⁰.

Z této definice vyplývá, že každý člověk přisuzuje volnému času jinou hodnotu. Tento systém hodnot se formuje vlivem životních podmínek a aktivitou jedince. Z hlediska volného času je možné rozdělit lidi podle toho, jakou hodnotu volnému času přisuzují. Pro některé má největší hodnotu práce, volný čas posuzují jako něco nesprávného. Jejich životní posláním je plnit své povinnosti, často na sebe kladou velmi vysoké nároky a při odpočinku vykazují známky špatného svědomí.

Další skupina lidí považuje své zájmy za nejvýznamnější část svého dne. Pracovní povinnosti považují za nutné zlo, snaží se mít své povinnosti co nejdřív

---

⁹ KRAUS, B., *Základy sociální pedagogiky*, 1. vydání, Praha:Portál, 2008, s. 76, ISBN 978-80-7367-383-3

¹⁰ PÁVKOVÁ, J., *Pedagogika volného času*, 3. aktualizované vydání, Praha:Portál 2008, s. 29, ISBN 978-80-7367-423-6

splněné, aby se mohli co nejdříve věnovat svým koníčkům a zábavě. Tyto vyhraněné koníčky se mohou stát i jejich novým zaměstnáním.

První ani druhá skupina lidí se nejeví jako optimální. Podceňování ani přeceňování volného času není správné. Ideálním stavem je rovnováha mezi oběma skupinami. Volný čas i povinnosti jsou nedílnou součástí lidského života.

„Hodnotová orientace člověka se projevuje ve známém protikladu zda mít, či být. Tedy mít a schraňovat materiální předměty či se hnát za kvantem zážitků, aniž se z nich stane prožitek, nebo intenzivním prožíváním skutečnosti bez ohledu na finanční náročnosti podnětu“¹¹.

To, ke které skupině z uvedených se člověk přikloní, záleží často na rodině. Tak jako v jiných oblastech formování člověka platí, že první zkušenost s volným časem získáme v rodině. Záleží především na tom, o jaký typ rodiny se jedná, jaký je způsob rodinného soužití, jaký je věk rodičů a dětí, zájmy rodičů, vztah rodičů s dětmi a také finance rodiny, které jsou ochotni a schopni na výchovu mimo vyučování svých dětí poskytnout.

Osobní zájmy dokážou člověku často pomoci, a to nejen v náročných životních situacích. Ovlivňování výchovy ke zdravému životnímu stylu je spjata s pedagogickým ovlivňováním volného času.

2.3 Volný čas dětí o letních prázdninách

Dle pedagogického slovníku se pod termínem prázdniny rozumí: „ Část školního roku, kdy neprobíhá výuka. Termíny prázdnin na základních a středních školách stanoví právní předpisy Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. V České republice trvají hlavní prázdniny dva měsíce, od 1. července do 31. srpna“¹²

Období letních prázdnin dává dětem dostatečný prostor pro různorodé trávení svého volného času. Od svých povinností během školního roku jsou oprostěné. Školní družiny jsou o prázdninách zavřené a stejně tak jsou během letních prázdnin zavřené

---

¹¹ tamtéž, s. 30

¹² PRŮCHA, J. a kolektiv, *Pedagogický slovník*, 4. vydání, Praha:Portál 2003, s.177, ISBN 978-80-7367-647-6

i jejich zájmové kroužky. Výchova a vzdělávání jsou nikdy nekončící procesy. Ani o letních prázdninách se tento proces nemůže opomíjet. Ale ne všichni rodiče mají možnost zajistit kvalitní a smysluplné trávení volného času pro své děti.

Nejméně vhodné je nechat děti bez dozoru. Nesprávně využitý volný čas se může stát zdrojem velmi vážného ohrožení nejen samotných dětí. Ne každé dítě umí se svým volným časem nakládat tak, aby si neublížilo, neohrožovalo ostatní ve svém okolí např. šikanou vrstevníků.

Naštěstí toto není jediná možnost, jak děti mohou trávit volný čas o prázdninách. Rodiče – tedy spíše jejich děti mohou využít bohatou nabídku různých organizací. Tyto organizace mají výslovně stanovené výchovné a vzdělávací poslání, strukturu, program a hlavně specificky připravené výchovné pracovníky.

Střediska volného času v České republice se dělí podle různých hledisek:

- dle hlediska celkového zaměření: cíle politické, náboženské, výchovné
- dle hlediska obsahu činnosti: obsah všestranný nebo zaměřený výhradně na některou zájmovou činnost
- dle hlediska složení členů: pouze děti (do 15 let), dospívající mládež (15 – 18 let) a mladí dospělí (18 – 26 let) nebo tyto věkové skupiny společně, případně i s dalšími dospělými členy bez omezení věku
- dle vnitřního uspořádání: vztah demokratický a participační nebo naopak autoritativní a podřizující, dále je to podle míry institucionalizace od volně strukturovaného, otevřeného klubu po sdružení s ucelenou organizací a celostátními řídicími orgány¹³.

Jedním ze středisek, které pracují celoročně a starají se o výchovu mimo vyučování jsou **Domy dětí a mládeže** (dále DDM). DDM jsou zřizovány jako jedna z možností pro volný čas dětí a mládeže dle zákona č. 76/1978 SB., o školních zařízeních. „DDM tvoří síť výchovně-vzdělávacích zařízení, které nabízejí škálu alternativních výchovně-vzdělávacích aktivit. Týdně (nehledě na to, zda se jedná o

---

¹³ HOFBAUER, B., *Děti, mládež a volný čas*, 1. vydání, Praha:Portál 2004, s. 105 ISBN 80-7178-927-5

prázdniny či všední dny) projde těmito zařízeními v zájmové činnosti pravidelně 12 – 16 % dětské populace školního věku; další děti a mládež se zapojují do nepravidelných akcí¹⁴.

O prázdninách děti navštěvují především tzv. příležitostnou zájmovou činnost. Jedná se o akce rekreačního nebo výchovně-vzdělávací. Jsou to akce řízené a časově vymezené. Na děti dohlíží pedagogický dozor. Organizátoři pořádají různé výlety, exkurze, turnaje v různých sportovních odvětvích či v uměleckých činnostech atd. Mimo příležitostné zájmové činnosti DDM pořádá i tzv. spontánní aktivity. Mezi ně patří návštěvy sportovišť, dětských heren, čítáren atd., které jsou omezeny pouze otevírací dobou zařízení. Pedagog dohlíží nepřímou – či-li dává pozor na bezpečnost dětí (hlavně tam, kde je to nutné), ale program dětí neřídí. Pro děti se specifickými zájmy mohou být otevřeny laboratoře, ateliéry a další odborná pracoviště. Zde na program dětí dohlíží odborný pracovník.

Vedle DDM působí v České republice i jiné organizace, které se starají o volný čas dětí. Mezi tyto organizace patří **Salesiánská střediska mládeže**. Tato střediska se zaměřují také na znevýhodněné děti, děti pocházející z narušeného prostředí a z dětských domovů (což samozřejmě není podmínkou návštěvy centra). Střediska poskytují pravidelný prostor pro sportování, zábavu a výchovnou činnost mládež a děti za aktivní účasti salesiánů, případně i dalších spolupracovníků (být salesiánem není podmínkou).

K dalším významným organizacím patří **Junák**: „Junák – český skaut se do naší země dostal v roce 1911 zásluhou profesora Antonína Svojsíka¹⁵, který jej přivezl z Anglie. Dnes je toto hnutí s 51 000 členy největší výchovnou organizací mladých lidí v České republice. Skautské oddíly jsou zaměřeny na turistiku a pobyt v přírodě a navštěvovat je mohou děti již od šesti let. Snaží se rozvíjet všech stránky jejich osobnosti a zároveň je připravovat na řešení každodenních situací“¹⁶.

Nesmím opomenout také organizace, které jsou přes prázdniny pro děti zavřené, tedy co týká pravidelných kroužků. K těmto organizacím patří například **Sokol**, který je

---

¹⁴PÁVKOVÁ, J., *Pedagogika volného času*, 3. aktualizované vydání, Praha:Portál 2008, s. 125, ISBN 978-80-7367-423-6

¹⁵ Jméno prof. Antonína Svojsíka lze v různých zdrojích nalézt také jako Svojsik či Svojšík

¹⁶ *Pionýr* (online), dostupné na WWW: <<http://www.skaut.cz/verejnost/>>, [cit. 2006-11-28]

znám hlavně pro svou dlouhodobou tradici (založen byl již v roce 1862). Sokol je úzce spjat s tělovýchovou a se sportováním.

Další sdružení jsou spojeny s pobytem v **přírodě a se zálesáckou činností**. Mezi tato sdružení patří Česká tábornická unie, která dnes spojuje tábornické kluby a trampské osady. Asociace turistických oddílů A-Tom ČR má přes 6 tisíc členů. Obliba sportovních činností a pobytu v přírodě nadále roste.

V České republice fungují v nemalém množství také **sdružení veřejně prospěšná**. Jejich základním posláním je být nápomocný druhým lidem, popřípadě pomáhat zachování zdravého životního prostředí atd. Mezi taková sdružení patří různá sdružení dobrovolných hasičů (v současnosti mají dobrovolní hasiči 23 tisíc členů ve věku 6 – 18 let), mládež Českého červeného kříže má necelé dva tisíce členů ve věku 6 – 25 let.

Mezi sdružení, které mají ve svém programu volný čas mládeže patří také **sdružení odborů a politických stran**. Odborová sdružení mají pomáhat vytvářet příznivé pracovní a životní podmínky. Nadále také roste počet mladých lidí, kteří se podílí na utváření politických stran.

Dalším typem sdružení jsou sdružení, která jsou **orientována nábožensky**. Počet členů mezi mladými lidmi a mládeží poslední dobou klesá, což souvisí s tím, že se příslušnost k církvi stává věcí formální a vztah mladých lidí k církvi slábne více, než u lidí starších.

Významným projevem zájmu mladých lidí je také **dobrovolnictví**: „Dobrovolnictví je činnost ve prospěch druhých bez nároku na finanční odměnu. Častým typem dobrovolnictví je zapojení se do činnosti neziskové organizace, ale mnozí lidé také slouží méně formálně, ať už jednotlivě, nebo jako součást skupiny“¹⁷.

Důležité je také zmínit **vliv vrstevníků** na volný čas dětí a mládeže a to z toho důvodu, že tento vliv není zanedbatelný. „Vrstevnické skupiny představují přirozenou formu života dětí a mládeže. Jsou to skupiny, které charakterizuje věková, ale také názorová blízkost, z níž vyplývá souhlasné jednání. Příslušníci mají možnost v nich ukázat, co se naučili tím, že se účastní života dospělých a zároveň se členové rozvíjejí

---

¹⁷ HOFBAUER, B., *Děti, mládež a volný čas*, 1. vydání, Praha:Portál 2004, s. 115, ISBN 80-7178-927-5

v samostatném úsilí a uskutečňují své cíle, které nemohou jinde realizovat“¹⁸. Děti a mládež se v těchto vrstevnických skupinách vymaňují z přímé kontroly rodičů, ukazují tak svou touhu po samostatnosti. Ve skupinách probíhá základní proces socializace, členové skupiny přebírají různé životní cíle, zásady, normy, pravidla jednání a vzory chování. Vychovatelé, učitelé a další dospělí by se měli zajímat o tyto vrstevnické skupiny. Když budou vědět o možných vlivech dané skupiny, snadněji předejdou tomu, aby se jejich vliv otočil proti nim samotným.

Všechna tato zařízení svými funkcemi pomáhají realizovat práva dětí (práva dětí jsou uvedeny v Úmluvě o právech dítěte z roku 1989). A je důležité, aby takových zařízení přibývalo, aby nadále rozvíjely a prohlubovaly své funkce, jelikož v budoucnu význam volného času v moderní společnosti ještě poroste. Účast mladých lidí s rostoucím věkem a sociální zkušeností poroste. U rizikových jedinců a skupin (problémová, sociálně ohrožená, drogově či jinak závislá, nezaměstnaná mládež) budou ovšem i v budoucnu tyto organizace přebírat pouze částečnou odpovědnost a za hlavní bod budou považovat prevenci proti těmto jevům. Aby bylo dosaženo těchto cílů, je nutné vytvářet předpoklady pro realizaci volného času – připravovat pracovníky mezi dětmi a mládeží, rozšiřovat povědomí mezi mládeží o kvalitním trávení volného času a poskytovat nejen služby samotné, ale i poradenství. Organizace zabývající se volným časem budou vycházet jak ze zájmů a potřeb reálných a potencionálních návštěvníků, tak i z potřeb společnosti. Zařízení, která poskytují kvalitní trávení volného času ještě více překročí hranice školství a mládeže, budou vyžadovat více spolupráce z dalších oblastí, jako je kultura, sociální vědy nebo péče o životní prostředí. „Na vytváření nabídky spolupracuje stát, samosprávy, dobrovolná sdružení, hromadné sdělovací prostředky i komerční sektor“¹⁹.

---

¹⁸ KRAUS, B., *Základy sociální pedagogiky*, 1. vydání, Praha:Portál 2008, s. 88, ISBN 978-80-7367-383-3

¹⁹ PÁVKOVÁ, J., *Pedagogika volného času*, 3. aktualizované vydání, Praha:Portál 2008, s. 197, ISBN 978-80-7367-423-6

3 TÁBORY A TÁBOŘENÍ

Tábor dnes představuje již ustálený pojem. Známe ho v různé podobě, vždy však představuje soubor aktivních činností dětí v přírodním prostředí, zásadně konaných o školních prázdninách. Tábor umožňuje dětem žít spolu kolektivně v prostředí, v němž mohou uplatnit své zájmy a realizovat veškeré rozmanité činnosti. Charakteristickým prvkem bývá úzké sepětí s přírodou, volný pohyb a uvolnění od povinností.

„Vyhláška č. 106/2001 sb. v současném platném znění upravuje tábor jako zotavovací akci. Zotavovací akcí se rozumí společný pobyt 20 a více dětí nebo mladistvých po dobu delší než jsou 4 dny, jehož smyslem je péče zdravotně i morálně posilující osobnost dítěte. K tomuto účelu se využívá zejména ekologicky kultivované přírodní prostředí mimo průmyslové aglomerace“²⁰.

Tábory jsou často jedinou příležitostí v životě dítěte, kdy se ocitnou na delší čas bez dohledu a pomoci rodičů. Z toho vyplývá, že to je doba, kdy se (i když s pomocí táborových vedoucích) dítě stará samo o sebe. Tábory pak učí děti minimálně soběstačnosti. Děti se na táboře rozhodují samostatně a nezávisle i v konfliktních životních situacích. Významný je také proces sebevýchovy, který představuje důležitou součást socializačního úsilí. Co se týká vzájemných vztahů mezi dětmi, na táborech se vytváří již zmíněné vrstevnické skupiny. V této skupině se učí vzájemné toleranci a kooperaci. Učí se integraci do nového kolektivu.

Pořádání táborů není omezené naším právním řádem. Podle poznatků MŠMT jsou naše tábory na dobré úrovni. Neexistuje tedy žádné oficiální prohlášení o tom, které tábory jsou lepší, a které horší. Myslím, že platí nepsané pravidlo, že čím více zkušeností s pořádáním táborů, tím je tábor lepší a zajímavější. Záleží už pak pouze na rodičích, které z organizací dají přednost. „Při výběru tábora by si měli zodpovědní rodiče zjistit podrobné informace o pořadateli, o místě konání, zdravotním a hygienickém zabezpečení, kvalifikaci vedoucích, o ubytování a stravování, programu a dalších věcech, které rodiče s táborem souvisí. Seriózní pořadatel má takové

---

²⁰ BEROUŠEK, P., *Rádce provozovatele a vedoucího dětského tábora*, Trutnov: Sondy, 2004, s. 64,

informace před začátkem tábora připraveny a rád je účastníkům a jejich zákonným zástupcům předá²¹.

Občanské sdružení Pionýr přišlo v roce 2005 s kampaní „**Opravdu dobrý tábor**“. Cílem této kampaně bylo přiblížit rodičům, jaké náležitosti by měl tábor splňovat, aby byl „opravdu dobrý“. Tyto náležitosti jsou shrnuty do „Osmera opravdu dobrého tábora“:

1. **Má kvalifikované vedení** – Tábor připravují a vedou osoby s odpovídající kvalifikací (akreditované vzdělání MŠMT, školení) a osoby schopné práce s dětmi (např. na základě dlouholeté zkušenosti – reference, historie tábora).
2. **Má zajímavý program** – Program tábora je pestrý, zajímavý, ucelený, odpovídá věkovému složení účastníků, vychází z dlouhodobé činnosti a je zajišťován s dostatečným předstihem (např. připravená celotáborová hra).
3. **Je bezpečný** – Tábor má pevný řád, je náplní i programem pro děti bezpečný, je legální akcí, ohlášenou orgánu hygienické služby i obecnímu úřadu, pro nouzové případy má připraven i krizový plán.
4. **Je ve vhodných prostorách** – Tábor je připraven ve vhodných prostorách, včetně jeho zázemí, vyhovuje hygienickým podmínkám.
5. **Je zdravotně zabezpečený** – Na táboře je kvalifikovaný zdravotník a povinný kontakt s dětským lékařem v místě pořádání tábora. Pořadatel tábora má od rodičů k dispozici dostatečné informace o zdravotním stavu dítěte a jeho dalších zvláštích a jeho povinností je dodržovat je.
6. **Má dostatek informací pro všechny** – O provozu, programu, personálním zabezpečení, nárocích na vybavení dítěte mají rodiče dostatek informací předem. Většinou rodiče i děti mají možnost seznámit se s vedoucími na schůzce s rodiči případně i formou účasti na akci pro děti, kterou pořadatel připravuje.
7. **Rozvíjí osobnost účastníka** – Tábor je přínosný pro rozvoj dětí – pomocí her mohou rozvíjet svou osobnost a schopnosti, naučí se spolupracovat

---

²¹ BEROUŠEK, P., *Rádce provozovatele a vedoucího dětského tábora*, Trutnov:Sondy, 2004, s.66,

v kolektivu, odpočinou si od všedního školního života a odnesou si mnoho zážitků i dovedností.

8. **Má důvěryhodného pořadatele** – Pořadatel tábora je důvěryhodným subjektem. Může doložit případná dobrozdání. V případě neziskového sektoru, například Statut uznané nestátní neziskové organizace pro oblast práce s dětmi a mládeží²².

3.1 Historie táborů

První tábory vznikaly na začátku minulého století a udržely se až do dnešní doby.

Světová historie táborů – skauting

Již v roce 1902 proběhl první letní tábor. Zasloužil se o to E. T. Seton. Byl to zakladatel Woodcraftu a první náčelník skautů USA. „Seton nemusel prosit americké kluky, aby se laskavě přihlásili do skautského oddílu, ve kterém se s ním budou vracet na zapomenuté indiánské prerie, ale spíš museli kluci prosit Setona, aby je do oddílu vzal. Seton vypravoval vždy večer u táborového kruhu lovecké příběhy a indiánské legendy“²³. V téže roce založil v Americe hnutí pro mládež zvané Woodcraft Indians, které mělo již před první světovou válkou téměř půl milionu členů. Členové tohoto hnutí chtěli žít po vzoru indiánů volným životem v divoké přírodě bez vymožeností civilizace.

Dalším tehdejším organizátorem táborů byl Sir Baden-Powell. Setkal se s zakladatelem Woodcraft Indians, ale po dvouleté praxi zavrhl základní indiánskou myšlenku a zavedl do svého sdružení větší disciplínu a pojmenoval jej scoutingem. „Členové tohoto sdružení si říkají skauti, což znamená chlapec, který má všechno vědět, tj. všezvěd. Sir Baden-Powell částečně převzal Setonův směr, přidal k němu své zkušenosti z kolonií, příklad a vzor japonských samurajů a v roce 1908 vytvořil

---

²² Opravdu dobrý tábor. *Pionýr* [online]. 2010, 1, [cit. 2011-03-21]. Dostupný z WWW: <<http://www.dobrytabor.cz/index.php>>.

²³ JUNÁK, časopis skautů a skautek, ročník 35, únor 1992

skauting, který již za necelé čtyři roky uchvátil celý svět“²⁴. Roku 1907 se konal první skautský tábor Roberta Baden-Powella. Byl to zakladatel skautingu a světový náčelník skautů. „První nápad založit oddíl chlapců, kteří by uměli žít v přírodě, kterým by nevadilo, že někdy zmoknou, že někdy jim bude zima a jindy zas horko, kteří by se uměli dívat kolem sebe a opravdu vidět, kteří by nikdy nezabloudili v neznámé krajině, kteří by byli odvážní a obětaví, vytrvalí a obratní, ten první nápad založit skautský oddíl se v anglickém důstojníkovi Baden-Powellovi ozval v búrské válce, v širých pláních jižní Afriky, někdy na počátku minulého století“²⁵.

Historie tábornictví v Čechách

Skautské hnutí k nám proniklo před 1. světovou válkou. Prvním, kdo zorganizoval skautský tábor byl Alois Benjamin Svojsík. „Již v roce 1911 odjel Svojsík do Anglie, aby poznal anglický skauting. Scény skautského života v lesích, bezvadné vystupování skautů a horlivost v konání dobra na něho silně zapůsobily. Po podrobném studiu se vrátil zpět do vlasti a ujal se přípravných akcí“²⁶. V roce 1914 vznikla v naší zemi samostatná organizace Junák – Český skaut. V letech 1939 - 1945 však byla postupně zakázána činnost všech sportovních, tělovýchovných, turistických i skautských organizací.

Významnou osobností českého skautského prostředí byl i Jaroslav Foglar: „Byl známý pod jménem Jestřáb. V roce 1925 založil oddíl Pražská Dvojka a vedl jej až do sklonku 80. let“²⁷.

---

²⁴ HURIKÁN, B., *Dějiny trampingu*, Zlín:Novinář, 1990, s. 272, ISBN 80-7077-432-0

²⁵ JUNÁK, časopis skautů a skautek, ročník 35, únor 1992

²⁶ HURIKÁN, B., *Dějiny trampingu*, Zlín, Novinář, 1990, s. 274, ISBN 80-7077-432-0

²⁷ URBANOVÁ, S. a kolektiv, *Osobnosti, díla : Historický vývoj žánrů české literatury pro mládež*, 3.vyd. Ostrava: Filozofická fakulta, 2002, s. 236, ISBN 978-80-7294-270-3

3.2 Typy táborů

V dnešní době stále více narůstá počet lidí, majících různé potíže v oblasti pohybového, dýchacího či srdečně-cévního systému. Nejvhodnější prevencí takových oslabení je již od malička vést děti k pohybu a sportu, nejlépe na čerstvém vzduchu. Tyto požadavky splňují dětské tábory, ale i jiné zotavovací akce, kdy děti tráví většinu času pohybem a různými hrami.

Existuje velké množství různých druhů a typů táborů. Dle Berouška je základní dělení následující:

Podle místa konání se tábory dělí na:

- stálé: Organizovány v tábořištích, které stojí celoročně (zděné budovy, chatkové osady, stanové základny).
- příměstské: „Specifická forma tábora, organizovaného během pracovního týdne. Děti dochází ráno na určené místo a v odpoledních hodinách si je rodiče opět vyzvednou“²⁸. Jinými slovy je to nabídka pro rodiče, kteří chtějí smysluplně vyplnit volný čas dětí v průběhu prázdnin, kdy oni sami musí být v práci.

Příměstské tábory se dále dělí a na:

Univerzální (v programu se střídají různé činnosti, děti hrají hry, sportují, malují, chodí na výlety)

Poznej své město a jeho okolí (děti se každé ráno sejdou na domluveném místě a vyráží pokaždé na různá místa v okolí na vycházky a výlety; každý výlet má jasný cíl, během výletu se hrají drobné hry)

Specializovaný (tábor je veden odborníky v daném oboru, např. výtvarníky, počítačovými experty či sportovci – podle zaměření programu)

- putovní: Táborníci během svého pobytu vystřídají více tábořišť, jsou zaměřené na pěší, kola nebo vodní turistiku.
- hvězdicové: Jedná se o kombinaci putovního a stálého tábora; táborníci se vydávají na několikadenní výlety v okolí svého tábořiště.

---

²⁸ ŠPIČÁKOVÁ, I., KAČER, J., *Salesiánský příměstský tábor*, edice Tábor, Brno: Mravenec, 1. vydání, 2007, s. 13, ISBN 978-80-86994-39-0

Podle toho, na co je tábor zaměřen můžeme rozlišit tábory:

- všeobecné: Tábory nejsou ničím specifické, nemají žádné konkrétní zaměření, děti hrají různé druhy her.
- odborné: Jsou stále více oblíbené, dětem poskytují orientaci na jednu oblast, které je baví a zajímá; jsou to např. tábory: umělecké, taneční, hudební, výtvarné, sportovní, jazykové, přírodovědné.

Podle účastníků rozdělujeme tábory na:

- běžné: Určené pro děti a mládež bez zdravotních potíží
- integrovane: Účastní se jich děti z dětských domovů (i když samozřejmě děti z DD se běžně účastní i běžných táborů), z různých rizikových skupin a děti handicapované (ale ani u handicapovaných dětí není výjimkou, že se účastní běžného tábora – pokud to postižení, program tábora a odborné vedení dovolí).
- ozdravné: Pro děti s různými nemocemi a obtížemi (alergie, astma, chronicky nemocné děti), pro handicapované děti, ale i pro děti bez zdravotních potíží

A poslední dělení je podle období pořádání:

- letní: Jsou pořádány o letních prázdninách, jsou zaměřeny na sport a táborovou činnost.
- zimní: Jsou pořádány o zimních či jarních prázdninách, jsou zaměřeny na zimní sporty.

3.3 Organizační zajištění chodu tábora

Při pořádání tábora je důležité vše velmi dobře promyslet a přichystat. Než se kdokoliv pustí do přípravy tábora nebo zotavovací akce, musí si zjistit všechny důležité informace. Jako první musí pořadatel stanovit typ tábora, jeho termín, místo konání, počet účastníků, personální zajištění a rozpočet. Jakmile jsou tyto základy položeny, začíná další příprava.

Každé sdružení či organizace, která pořádá letní tábory pojmá tuto organizaci poněkud jinak. Jedná-li se o organizaci, která během roku pořádá své kroužky, má jasno o účastnících tábora, aniž by musela připravovat různé náborové letáky a „lákat“ děti na své tábory. Ty organizace, které se zaměřují pouze na pořádání letních táborů se spoléhají hlavně ty na děti, které s nimi jely v předchozích letech a také se musí snažit oslovit děti nové (pomocí různých letáků, pomocí webových stránek a nemalou pomoc přináší i táborníci, kteří osloví své kamarády, příbuzné a známé).

Souběžně musí začít organizace samotného pobytu – program tábora, ubytování, stravování, doprava, materiálové vybavení a zajištění pedagogického, zdravotnického a hospodářského personálu. Nesmí se zapomenout ani na oznámení konání tábora na příslušném místním úřadě, hygienické stanici a na zdravotním středisku. Důležité je zkontrolovat vhodnost tábořiště, zda jsou dodrženy všechny hygienické normy včetně ověření nezávadnosti vody a způsobu odstraňování odpadků a splašků. Je nutné zjistit, kde všude se smí v táboře a v jeho okolí zakládat ohniště a domluvit se s majitelem okolních lesů na možnosti sběru dříví.

Hlavní vedoucí (a jeho spolupracovníci) nesmí opomenout nic – kontroly hygieny jsou neúprosné.

Po těchto přípravách následují administrativní práce spojené s přihláškami dětí, zdravotní a hospodářská dokumentace, placení tábora atd.²⁹.

3.4 Povinná dokumentace

Povinná dokumentace tábora musí být v době jeho přípravy a průběhu uložena u vedení tábora. Po skončení akce se ukládá u provozovatele po dobu vyplývající z obecně závazných předpisů.

Mezi zdravotní dokumentaci patří:

- ohlášení tábora u orgánu ochrany veřejného zdraví (hygiena);
- dohoda o poskytnutí zdravotní péče místním lékařem;

---

²⁹ RUDÝ, J., KAČER, J., *Příprava tábora*, edice Tábor č. 6, Brno: Skaut-GINKGO, s. 7 – 18, ISBN 978-80-86994-27-7

- výsledky rozboru vody, pokud není tábor zásobován z veřejného zdroje;
- posudek o způsobilosti dítěte k účasti na dané akci;
- nástupní list dítěte do tábora;
- nástupní list vedoucích a pracovníků tábora;
- kopie zdravotních průkazů pracovníků činných při stravování;
- zdravotnický deník se seznamem osob, které jsou přítomné na táboře;
- kopie dokladu o kvalifikaci zdravotníka;
- zápis o školení vedoucích a pracovníků v táboře o zásadách bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, zásadách požární ochrany, hygieny provozu tábora a poskytování první pomoci

Zdravotní dokumentace se nechává uložena od ukončení tábora po dobu 6 měsíců.

Mezi hospodářskou dokumentaci patří:

- peněžní knihu tábora;
- doklady o příjmech a výdajích;
- doklady, které evidují nakoupené, skladované a vydané potraviny;
- denní jídelníčky;
- dohody o provedení práce;
- dohodu o využití soukromého vozidla pro tábor i s knihou jízd;
- příkazní smlouvy;
- dohody o hmotné odpovědnosti;
- smlouva o pronájmu pozemku nebo objektu;
- soupis táborového inventáře.

Hospodářskou dokumentaci bychom měli také zachovat po dobu 5 let od ukončení tábora.

Mezi další povinné dokumenty patří i seznamy dětí vedoucích a jiných pracovníků, které by měly obsahovat minimálně jméno, příjmení, datum narození a bydliště.

Následují přípravné brigády před samotným táborem, při kterých se připravuje tábořiště na příjezd dětí (celková úprava tábořiště, úprava hřišť, ohniště atd.). Během těchto brigád také dochází ke školení táborových vedoucích.

Školení vedoucích

Podle výkladu MŠMT³⁰ ke kvalifikačním předpokladům odpovědných vedoucích prázdninových pobytů by měli všichni vedoucí tábora absolvovat školení s těmito okruhy:

- základní pojmy z pedagogiky a psychologie, věkové a individuální zvláštnosti, osobnost vedoucího kolektivu, principy řízení
- motivace činnosti, plánování a hodnocení
- didaktické zásady pedagogické činnosti, metodika přírodovědné, turistické a esteticko-výchovné činnosti
- základní zásady pobytu v přírodě
- organizační příprava letního tábora, legislativní normy
- obsahová příprava letního tábora
- bezpečnost a ochrana zdraví při práci s dětmi, základy první pomoci

Většinu táborů zajišťují ustálené skupiny (nejčastěji) mladých lidí, kde nedochází k velkým obměnám členů. Každý tábor musí mít hlavního vedoucího, jeho zástupce, tým vedoucích a provozní pracovníky (kuchaře, zásobovače, zdravotníka apod.). Počet těchto lidí by měl být přiměřený počtu dětí na táboře. Na menších táborech není výjimkou současné vykonávání více funkcí, důležité je ale jasné rozdělení zodpovědnosti.

Nejdůležitějším článkem v každodenním výchovném působení na děti je oddílový vedoucí. Měl by být pro děti vzorem, který jim ochotně a rád předá své znalosti a dovednosti. Musí být schopný přizpůsobit se potřebám svěřených dětí,

---

³⁰ Příkaz ministryně školství, mládeže a tělovýchovy č. 6/2003 k ověřování odborné přípravy pracovníků s dětmi a mládeží v oblasti volného času. *Msmt.cz*. 2003,
Dostupný také z WWW: <<http://www.msmt.cz/mladez/prikaz-ministryne-skolstvi-mladeze-a-telovychovy-c-6-2003-k-overovani-odborne-pripravy-pracovniku-s-detmi-a-mladezi-v-oblasti-volneho-casu>>.

mnohdy za cenu vlastního pohodlí. Také by měl mít dostatečnou autoritu, ale zároveň být dětem kamarádem a umět naslouchat jejich problémům. „Velká většina oddílových vedoucích se před konáním tábora podílí na přípravě táborového programu. Svými zkušenostmi v práci s dětmi jsou neocenitelnými pomocníky všech programových vedoucích na celém světě“³¹.

Například sdružení YMCA, které pořádá školení hlavních vedoucích tábora, charakterizuje pracovníky tábora následovně:

Hlavní vedoucí tábora

- musí být starší 18 let, musí mít schopnost sestavit a vést pracovní tým
- musí mít praktické i teoretické znalosti práce s dětmi, praxi v činnosti na táborech
- musí mít "osvědčení hlavního vedoucího" pokud tábor čerpá dotaci MŠMT ČR
- k jeho povinnostem patří: vést tým pracovníků tábora, znát všechny právní předpisy a kontrolovat v tomto směru všechny vedoucí a pracovníky tábora, seznámit se včas s místem a vybavením tábora, kontrolovat celkové zajištění zdravotnické péče, kontrolovat hospodaření tábora a denní výkazy o spotřebě potravin, dohlížet na chod programu a výchovné práce, činnost vedoucích, dětí a dodržování pořádku a kázně, pečovat o zajištění bezpečnosti a zdraví všech účastníků tábora, zabezpečit řádné vedení potřebné dokumentace

Vedoucí

- musí být starší 18 let
- musí mít osobní a odporné předpoklady pro práci s dětmi
- k jeho povinnostem patří: být osobním příkladem pro účastníky tábora, řádně připravit přidělenou část výchovného programu, řídit se pokyny vedení tábora, nenechat svěřené děti bez dozoru, dbát soustavně o jejich bezpečnost a zdraví zejména mimo tábor a při koupání, pečovat o přátelské vztahy, kázeň a pořádek mezi dětmi, dbát na citlivý a individuální přístup k dětem, vzbudit jejich zájem a pomáhat jim v nesnázích

---

³¹ RUDÝ, J., KAČER, J., *Příprava tábora*, edice Tábor č. 6, Brno:Skaut-GINKGO, 2007, s. 15, ISBN 978-80-86994-27-7

Zdravotník

„Účast zdravotníka na táboře je povinná. Musí být dosažitelný 24 hodin denně po celou dobu konání tábora. (Zák. 258/2000 Sb. §11 odst. 11 a a 11 c)“³².

Funkci zdravotníka tábora může vykonávat fyzická osoba, která splňuje alespoň jednu z podmínek:

- má alespoň úplné střední odborné vzdělání v oborech všeobecná sestra, dětská sestra, nebo porodní asistentka
- absolvent/ka kurs první pomoci se zaměřením na zdravotnickou činnost na táboře
- je studentem/tkou lékařství po absolvování třetího ročníku

Vedoucí kuchyně

„Osoba, která se podílí na přípravě stravy, musí být **držitelem zdravotního průkazu**, v němž praktický lékař osvědčí zdravotní způsobilost k činnostem epidemiologicky závažným“³³.

- musí mít odborné znalosti o řádné a zdravé přípravě potravy ve společném stravování
- musí znát hygienické směrnice pro stravování v táborech
- musí si průběžně doplňovat a dodržovat znalosti nutných k ochraně veřejného zdraví při výkonu činnosti epidemiologicky závažné podle prováděcího předpisu.³⁴

Následuje příjezd na tábor. Buď se mohou táborové turnusy vystřídat (což by pro vedoucí znamenalo příjezd den před zahájením tábora) nebo se musí připravit

---

³² RUDÝ, J. Kačer, J., *Příprava tábora*, edice Tábor č. 6, nakl. Skaut-GINKGO Brno, 2007, s. 15, ISBN 978-80-86-994-27-7

³³ tamtéž, s. 17

³⁴ Tábory YMCA – *Pracovníci na táboře*, dostupné z WWW: <<http://www.tabory.ymca.cz>>, [cit. 2011-01-19]

ubytování pro vedoucí i děti (postavit stany, dát do pořádku chatičky...), což znamená dřívější příjezd.

Například toto léto jsem spolu s ostatními vedoucími připravovala tábořiště dobrý týden dopředu. A to z toho důvodu, že nám srpnové povodně „spláchly“ tábořiště v Rabštejské Lhotě u Chrudimi a my měli týden na to dát všechno do původního stavu. Začalo to sháněním nového tábořiště, jelikož to v Rabštejské Lhotě bude použitelné nejdřív následující léto. Hlavnímu vedení tábora se povedlo tábořiště sehnat více než rychle. Ale mělo to malý háček. Bylo to tábořiště, na kterém proběhl pouze jeden běh tábora a to hned na začátku července, takže dobrých čtrnáct dnů bylo již všechno uklizené a připravené na zimu. Takže jsme začínali od začátku. Dalším problémem – nebo ne snad problémem, spíš trochu nepříjemným překvapením bylo to, že přímo v tábořišti netekla pitná voda (byla příliš železitá). Všechna voda (vaření, umývání) se musela dovážet z asi kilometr vzdáleného pitného zdroje a vzhledem k tomu, že se převážela v barelech, musela být znovu přeavařována. A také tam bylo minimum elektriky. My a „naše děti“, zvyklé mít přes celou noc rozsvícená světla, kdyby se jim náhodou chtělo na záchod, jsme si měli zvyknout na život o baterkách, bez diskoték a bez písniček při vstávání. Nemusím připomínat, že jako ke všemu v dnešní době je třeba počítač a internet, tak ani tábor se bez těchto vymožeností neobejde. Říkali jsme si, že to nemůžeme přežít. Ale vše jsme přežili a ještě jsme si to i řádně užili, ale o tom až někde níže. Tímto odstavcem jsem jen chtěla říci, že když se chce, tak to jde i za takových podmínek a v takovém šibeničním termínu.

Při příjezdu dětí na tábor musí být přítomen zdravotník, který od rodičů vybere prohlášení o bezinfekčnosti a léky, které děti užívají. Léky děti nesmí mít u sebe, jejich podávání na táboře musí zajišťovat zdravotník. Samozřejmě by také měl být při příjezdu dětí přítomen vedoucí tábora a další táborový personál, který vítá rodiče a především děti. Pomáhají jim s ubytováním – většinou podle předem připravených seznamů.

Když jsou všechny ohlášené děti na táboře, jsou ubytované, následuje první program a to seznámení s vedoucími, táborovými pravidly, tábořištěm a jeho okolí. Poté jsou děti podle táborového programu rozděleny od svých oddílů a tábor může začít.

Posledním odstavcem týkající se chodu tábora je konec tábora. Bourání tábora jde asi dvakrát až třikrát rychleji než jeho stavba a tak jako při stavbě se musí dobře rozmyslet, v jakém pořadí bourat, aby životně důležité stavby sloužily co nejdéle, a aby děti a materiál bylo stále kde ukryt před případným deštěm a rosou. Je třeba dbát na dodržování bezpečnosti dětí i dospělých.

3.5 Aktivity na táboře

„Cílem každého člověka zodpovědného za tvorbu táborového programu by měl být vyvážený program nabízející všem zúčastněným možnost najít si v něm „to svoje“. Tento požadavek vychází z rozdílnosti povah, potřeb a zájmů táborníků. Každý by si měl být schopen z tábora odnést vzpomínku na tu pro něj nejlepší hru, úkol či zážitek“³⁵

Táborové aktivity můžeme rozdělit podle zaměření na aktivity³⁶

- sociální: aktivity jsou zaměřeny na společnou interakci dětí, a zároveň dětí a vedoucích; tyto aktivity nejsou v programu přímo vytyčené, jsou nepsanou součástí celého chodu tábora a jsou to právě vedoucí, kteří by si měli všímat chování dětí během táborového programu i během jejich osobního volna – některé děti mohou využít toho, že nejsou přímo pod dozorem a nechovají se pak podle táborových pravidel; týká se to i různých dětských starostí – je na vedoucím, aby k němu děti měly důvěru a přišly se svěřit se svými problémy.
- fyzičné: aktivity využívají pohyb dětí na čerstvém vzduchu spojený se zvýšenou fyzickou aktivitou dětí; je nedílnou součástí hlavního programu tábora i jeho doplňkových činností.
- kreativní: aktivity dávají prostor dětské fantazii a tvořivosti, velkou nevýhodou těchto činností je její hodnocení, u kterého není přesně stanovené, co se má hodnotit
- psychologické: aktivity pracují s psychologií dětí, ale také všechna ohlédnutí za nedávno odehranými hrami, za fungování na táboře atd.
- kulturní: výlety, návštěvy hradů a zámků v okolí

Táborový program na všechny táborové dny včetně jídelníčku může být do naplánovaný už před zahájením tábora.

---

³⁵ MIKŠÍK, J., *Jak vést družinu na táboře*, edice Spirála, Brno:GINKGO, 2003, s. 18

³⁶ FRIDRICH, O., *111 her pro motivaci a rozvoj týmů*, Praha:Grada Publishing, 2009, s. 12, ISBN 978-80-247-2826-1

Podle zkušeností stačí plánovat hrubé obrysy programu na týden. Takové plánování jen na nejbližší týden má tu velkou výhodu, že známe následující okolnosti, které plán ovlivní:

- víme, které vedoucí a instruktory budeme mít o víkendech i přes týden k dispozici
- víme z týdenní předpovědi, jaké bude přibližně počasí.

Podle toho pak naplánujeme na jednotlivé dny:

- výlety – na koupaliště, na hrad..., nebo i vícedenní putování
- velké celodenní a noční hry
- rozvržení etap táborové hry
- jídelníček, který bude vycházet z plánovaných velkých programových bloků.

Program dětí se dělí na oddílové činnosti a na činnosti celotáborové

Oddílové činnosti

Jde o činnosti, kdy oddíloví vedoucí a praktikanti pracují pouze se svým oddílem a předávají své znalosti a zkušenosti dětem. Zprvu probíhá nutné seznámení, postupně již vedoucí zařazuje různé aktivity podle potřeb. Nabídka aktivit je různá podle prostředí, ve kterém je tábor umístěn, materiálního vybavení tábora a také osobních preferencí konkrétních oddílových vedoucích. Výhodou oddílových aktivit je možnost individuálního přístupu k dětem, vedoucí a praktikanti mají čas vše v klidu vysvětlit, zodpovědět zvědavé otázky dětí a v neposlední řadě pružněji reagovat na možné komplikace. Je přeci jen jednodušší usměrňovat jeden oddíl, než celý tábor. Oddílové aktivity také dávají větší prostor k poznání táborníků mezi sebou, jednodušeji se při nich vytvářejí přátelství a děti v menší skupině snáze překonávají přirozený stud. Oddílový program dává vedoucím jedinečnou šanci k výchovnému působení na děti, a také se zde naplno projeví dosavadní zkušenosti s vedením dětí. Každý začínající vedoucí by proto měl využívat rad zkušenějších kolegů ať už při výběru aktivit, nebo jejich zařazení do táborového programu. Mezi oddílové činnosti patří např. uzlování, práce s mapou a buzolou, různé šifry (nejčastěji morseovka), poznávání rostlin

a zvířat, zdravotvěda, rozdělování ohňů, stavění přístřešku, střelba za vzduchovky, různé vycházky atd.

Celotáborové činnosti

Dva hlavní důvody pro zařazení celotáborových aktivit jsou: snaha o zařazení dětí do kolektivu, soupeření všech dětí mezi sebou a důvody organizační (ne vždycky se mohou všichni vedoucí účastnit her, například z důvodu přípravy dalšího programu atd.). Poté, co se děti navzájem poznají v rámci svých oddílů, je důležité, aby se naučily spolupracovat s ostatními a neméně důležitá je možnost soupeření. Děti rády soutěží, rády si dokazují, že na to mají. Některé dítě je dobrá na sporty, jiné zase rádo spíše ty logické úkoly.

Hlavním táborovým programem je Celotáborová etapová hra družin (dále CTH).

Kombinuje oba přístupy - oddílový a celotáborový, do jednoho provázaného celku. CTH je kvůli zvýšení přitažlivosti uvozena nějakým příběhem, který tvoří sjednocující rámec jejich jednotlivých částí. Námět příběhu bývá dostatečně zajímavý pro všechny. Programoví vedoucí mohou využít například různá historická období, důležité události, pověsti, nebo filmy. Samotný příběh nesmí být příliš komplikovaný, aby se v něm mladší děti neztrácely, zároveň ale musí být přiměřenou motivací pro ty starší

Já jsem se účastnila organizace CTH: Zkřížené kordy (Tři mušketýři) – rok 2006, Děti osudu (Zaklínač) – rok 2007, M*A*S*H – rok 2008, Prokletá království (princip bílého a černého království, která spolu bojovaly) – rok 2009, poslední byla Cesta kolem světa za 80 dní (rok 2010) a toto léto nás čekají Legendy divokého západu (rok 2011).

Celý příběh je rozdělen na jednotlivé etapy, které představují různé úkoly, které plní každý oddíl zvlášť. Cílem je co nejlépe či nejrychleji splnit zadaný úkol. Odměnou jim jsou body, či „peníze“ nebo třeba jako v Cestě kolem světa za 80 dní přičtené či odečtené hodiny při putování. Přestože je hlavním motivací CTH zábavnou formou něco děti naučit, či je nechat prožít něco nezapomenutelného, stává se většinou táborové bodování hnacím motorem všech oddílů a dochází k tvrdému soupeření o každý bod. A to většinou ne jen mezi dětmi, spolu s nimi se i vedoucí vrací do dětských let a přejí si, aby to byl právě jejich oddíl, ten který zvítězí.

CTH je zakončena slavnostním vyhlášením výsledků většinou na konci tábora. Součástí je i ocenění každého táborníka.

Vedoucí mi často říkají, jak jsou překvapení, když i těm nejstarším táborníkům vůbec nejde o nějaké odměny, ale o ten pocit vyhrát, vůbec se tábora zúčastnit a získat nové přátele.

Jak z výše uvedeného vyplývá, základem úspěšného tábora je dobře připravený program. Nemám na mysli to, že by program měl být jen vyplněním volného času, aby děti nezlobily. Tábor je místo, kde vedoucí na své svěřence působí nejintenzivněji. Děti jsou dočasně oproštěni od vlivů školy, party i rodiny.

4 FUNKCE TÁBORA A VZTAHY NA TÁBOŘE

Výchova na táboře jako specifická oblast výchovného působení plní funkci výchovně-vzdělávací, preventivní, zdravotní a sociální. Jednotlivé typy táborů (potažmo organizací, které je pořádání) plní tyto funkce v různé míře podle svého charakteru.

J. Pávková (2008) rozlišuje tyto funkce:

- **funkce výchovně vzdělávací:** je to funkce, na kterou je kladen největší důraz; funkce spočívá v komplexním rozvoji schopností dětí a mládeže, vytváření požadovaných postojů a morálních vlastností; úspěchy dětem přináší uspokojení z provedených činností a praktické činnosti je přimějí k vytvoření vlastního názoru na život a na svět.
- **funkce zdravotní:** je na táborech plněna denním režimem, které dětem pomáhá osvojit si zdravý životní styl (střídání duševních a tělesných aktivit, práce a odpočinku, aktivit, které jsou někým organizovány, a které děti provádí bez toho, aniž by je někdo důrazněji usměrňoval a říkal jim, co mají dělat); velmi důležité je vytvořit pro děti prostředí, ve kterém se pohybují rády a jsou s lidmi, které mají rády.
- **funkce sociální:** je také velmi důležitou funkcí, jelikož nahrazuje rodičovskou péči pro děti, když oni sami musí být v práci nebo mají jiné povinnosti; tato funkce také obsahuje potírání materiálních rozdílů mezi dětmi, vyvažuje psychologické rozdíly v rodinách dětí a utváří u dětí žádoucí sociální vztahy, čímž pomáhají dětem z méně podnětného nebo z konfliktního prostředí.
- **funkce preventivní:** patří sem především prevence sociálněpatologických jevů v oblasti drog, alkoholu a kouření; kriminality a delikvence; počítače a televize; patologického hráčství; záškoláctví; šikanování, vandalismus a xenofobie a rasismu.

Preventivní funkce je rozdělena do třech rovin chápání:

- a) primární prevence, které je určená celé populaci, zejména těm, u kterých je riziko nejmenší

- b) sekundární prevence, které se už zaměřuje na rizikové jedince a skupiny a také na případné oběti (např. dětí z míst se zvýšenou kriminalitou)
- c) terciální prevence se stará o to, aby zabránila těm, kteří jsou už negativními jevy zasaženi v pokračování recidivy.

Problémem může být to, že prevence vychází od problému. „Ale dítě nebo mladý člověk, který nebere drogy nebo nevykrádá auta, ještě není osobností, která plně rozvinula své možnosti. Nikdo se nestane dobrým zaměstnancem jen proto, že nebere drogy, ale tehdy, když něco užitečného dobře umí. Ve skutečnosti jsou úspěšné ty programy, které vycházejí ne od problémů, ale od možností, od potenciálu dítěte nebo mladého člověka“³⁷.

Na úspěchu tábora se podílí asi nejvíc „dobrá nálada“. Dobrou náladou se rozumí: „Citový stav různého trvání, souvisí s osobnostními rysy i s osobnostními stavy. Náladu také ovlivňuje hodnocení druhých lidí, informací a událostí. Má tedy zřejmý vliv na to, jak děti vnímají učitele či vedoucí a obsah jejich výuky“³⁸. Dobrá nálada je velmi nakažlivá, stejně jako její opak, nálada špatná. Děti velmi citlivě reagují na náladu vedoucího a to výrazně ovlivní i jejich náladu. Vedoucí by se proto měli snažit být vždy dobře naladěni, nenechat se vyvést z míry počasím, neúspěchy oddílů, vedením nebo prostě nějakým otravou, který se snaží otrávit tábor sobě i druhým. Na problémy by se měl vedoucí dívat pozitivně a co nejrychleji je vyřešit.

Dětem, zvláště pak těm, které jsou na táboře poprvé, se může také stýskat. Vedoucí by k němu měl přistupovat citlivě, ale důsledně. Co nejvíc se s ním bavit, zapojovat ho neustále do nějakého programu, aby neměl na stýskání čas. Vhodným lékem na stesk po domově je čokoláda a přiznání vedoucího, že jemu, když byl malý, se také stýskalo. Na druhé straně nemá dítěti smysl slibovat předčasný odjezd z tábora, což by byla výchovná chyba. Vždy se dá najít řešení, navíc většina rodičů by si něco takového ani nepřála. Dítě by se mělo na táboře osamostatnit a ne při první vzpomínce na domov domů utíkat. Na některých táborech jsou možné návštěvy rodičů, záleží na

---

³⁷ PÁVKOVÁ, J. a kolektiv, *Pedagogika volného času*, 3. aktualizované vydání, Praha:Portál, 2008, s. 41, ISBN 978-80-7367-423-6

³⁸ FONTANA, D., *Psychologie ve školní praxi*, 2. vydání, Praha:Portál, 2003, s. 219, ISBN 80-7178-626-8

zvážení rodičů samotných a také na vedení, jelikož návštěva jednoho dítěte ovlivní druhé děti.

Například u nás na táboře to řešíme tak, že dítě odvedeme na louku před tábor, kde rodiče parkují – pokud to počasí dovolí – z tábořiště tam není vidět a děti tam nesmějí, tudíž jim to pak není líto.

Důležité je i to, jak se vedoucí chovají k vedení. Nejednou se ukázalo, že když vedoucí podrývají autoritu vedení, nejen, že se na to ihned přišlo, ale způsobilo to nemalé a často velmi zbytečné roztržky. Vedoucí by měl být vždy při vedení a to i v případě, že je přesvědčen, že ho nebo jeho družstvo poškodilo. Není to sice jednoduché, ale tato loajalita se rozhodně vyplatí. Tyto problémy se pak nejlépe řeší na poradách, které jsou většinou po večerce. Tam už děti nejsou a vedoucí by měl říct na plno svůj názor, aby v něm nezůstala nějaká trpkost a pocit nespravedlnosti.

Vedoucí musí nad svými svěřenci dbát ve dne v noci, jde o takovou nepřetržitou službu. Je třeba o nich, o jejich chování neustále přemýšlet. Pokládat si otázky typu: Proč takoví jsou? Co dělají ve svém volnu? Jak to asi funguje u nich doma? Z jakého prostředí pochází? Dostali už nějaký dopis? Napsali nějaký? Samozřejmě to není o výsleších a špehování. Je to o všímání si maličností a postupném skládání mozaiky.

Na školení vedoucích nám každý rok říkají, ať si nejvíce všímáme nejslabších jedinců. Ať jim dodáváme odvalu a sebedůvěru a ostatním vysvětlujeme, že vše musí oddíl zvládnout jako celek, a že právě na tom nejslabším článku může záviset výsledek celého zápolení družiny.

Všechno je to o spolupráci a pokud spolu děti nebudou z jakéhokoliv důvodu spolupracovat, nedosáhnou ničeho – resp. na táboře nevyhrají. A pokud si budou vyčítat prohry, dosáhnou akorát tak rozmrzelosti a té špatné nálady.

Jaký tábor bude, záleží na všech jeho účastnících. Je třeba to mít stále na mysli a připomínat to i ostatním. Většina lidí, která pořádá tábory je dělá naprosto dobrovolně, nikdo je do toho nenutí a tudíž není důvod k tomu, aby se k tomu stavěli nezodpovědně.

5 KOMPARACE VYBRANÝCH TÁBORŮ NA ZÁKLADĚ POZOROVÁNÍ

V této části bakalářské práce popíši poznatky, které jsem získala během praxe ve třech organizacích, které pořádají dětské letní tábory. Výzkum jsem prováděla pomocí metody zúčastněného pozorování a analýzou dokumentů.

„**Zúčastněné pozorování** můžeme definovat jako dlouhodobé, systematické a reflexivní sledování probíhajících aktivit přímo ve zkoumaném terénu s cílem objevit a prezentovat sociální život a proces. Účelem tedy není jen samo pozorování, ale také nalezené zprostředkovat čtenáři. Zúčastněné pozorování vlastně zastává dvě úlohy zároveň: jednak je účastníkem interakcí, přičemž se od ostatních lidí odlišuje mírou účasti na aktivitách (aktivity spíše sleduje, než aby je inicioval), jednak je pozorovatelem, tedy badatelem, který se od ostatních aktérů odlišuje záměrem.“³⁹

Nejprve se zmíním o stručné charakteristice vybraných organizací.

V úvodu práce jsem psala o zvolených kritériích, které budu porovnávat. Jsou to tato kritéria: historie a charakteristika organizací, odbornost táborových vedoucích, denní režim dětí, emociální aspekty (empatie ke svěřeným dětem), funkce výchovně vzdělávací, funkce sociální a funkce preventivní.

V závěru tato kritéria porovnáám. Definice pojem komparace přibližuje takto: „Slovo **komparace** je latinského původu a znamená srovnání. Text tohoto žánru podává zprávu o průběhu a výsledcích porovnávání dvou nebo více textů... Předmětem komparace mohou být i metody nebo empirické výzkumy atd. V zásadě lze srovnávat cokoli, nalezneme-li nějaká společná kritéria, jejichž prizmatem se lze na srovnávané objekty dívat; ...“⁴⁰.

Závěry této práce mohou organizacím napovědět, co je možné zlepšit při pořádání letních táborů. Mohou se inspirovat navzájem a přinést tak nové nápady do svých táborů. Práce může být také námětem pro další výzkum.

---

³⁹ ŠVARŤÍČEK, R.; ŠEĐOVÁ, K., *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*, 1. Praha : Portál, 2007., s. 377, ISBN 978-80-7367-313-0, tučné v originále

⁴⁰ ŠANDEROVÁ, J.,. *Jak číst a psát odborný text ve společenských vědách*.,1. Praha : Sociologické nakladatelství, 2009, s. 209 , ISBN 978-80-86429-40-3

6 HISTORIE A CHARAKTERISTIKA VYBRANÝCH ORGANIZACÍ

Počátky výchovy ve volném čase v novodobé společnosti jsou spjaty s proměnami práce a životního způsobu obyvatel po skončení třicetileté války (1648). Tehdy začal dlouhodobý proces uvolňování života člověka od domova, pracoviště i místa trávení volného času. „V poslední dekádě 20. století se evropská společnost začala zásadně proměňovat, což se projevilo také v pojetí a praxi výchovy dětí a mládeže ve volném čase. Činnost obnovila sdružení s předválečnými tradicemi – zvláště Junák nebo sdružení nábožensky orientovaná, činnost oživila i další sdružení vzniklá koncem šedesátých let, jako je Česká tábornická unie“⁴¹.

6.1 Sdružení pro tábor Lomnice nad Popelkou

Občanské sdružení SpT Lomnice nad Popelkou (majitel táborové základny) a její sesterská organizace SpT – turistický oddíl mládeže č. 19076 (pořadatel tábora), registrované u Ministerstva vnitra v roce 1996, spadá pod celorepublikovou organizaci Asociace turistických oddílů mládeže ČR (dále A-TOM ČR), která je občanským sdružením dětí a mládeže s celorepublikovou působností, zaměřená především na turistiku a tábornictví.

Definice občanského sdružení zní:

„Zpravidla se jedná o sdružení fyzických nebo právnických osob za účelem dosahování a ochrany společného zájmu. Podmínkou je, že se jedná o nenáboženské, nepolitické a nepodnikatelské sdružení, které svojí činností nepopírá nebo neomezuje osobní, politická nebo jiná práva občanů pro jejich národnost, pohlaví, rasu, původ, politické

---

⁴¹ PÁVKOVÁ, J., *Pedagogika volného času*, Praha:Portál, 2002, s. 26, ISBN 978-80-7367-423-6

nebo jiné smýšlení, náboženské vyznání a sociální postavení. Sdružení jsou právníckými osobami. Jejich členy mohou být jak fyzické osoby, tak i právnícké osoby s výjimkou obcí. Zakládání a provoz občanského sdružení upravuje zákon č. 83/1990 Sb. o sdružování občanů⁴².

Charakteristika

- první tábor byl pořádán v roce 1990
- tábory jsou vypisovány ve čtyřech turnusech, od začátku do konce letních prázdnin
- táborový turnus trvá 14 dnů
- na každý turnus jezdí 60 dětí ve věku 7 – 16 let
- tábořiště „Tallhoferův Dol“ leží v Rabštejské Lhotě u Chrudimi
- tábořiště je vybavené plně dle standardů vyhlášky č. 106/2004 Sb. O dětské rekreaci
- vybavení tábořiště: kuchyňská budova, jídelna, sprcha, suché záchody, táborové ohniště, stůl na stolní tenis, hřiště
- tábor je každoročně monitorovaný hygienickou stanicí a na děti pečlivě dohlíží zdravotník⁴³
- o děti se kromě zdravotníka stará 20 – 25 vedoucích
- všichni vedoucí včetně technického sektoru (kuchyň, zásobování, opravy a údržba tábora) jsou dobrovolníci bez nároku na honorář
- tábor je financován ze členských příspěvků členů sdružení, z darů, dotací a hlavně z vlastní činnosti
- cena tábora je 2.800,- k běhu táborů pro léto 2011
- hlavní náplní tábora je etapová hra, v ní se vedoucí snaží dětem pomoci scének a převleků přiblížit dobové atmosféře
- součástí táborů jsou služby v kuchyni a noční hlídky.

---

⁴² Ministerstvo vnitra ČR. *Zpřehledňování fungování neziskového sektoru v České republice se zvláštním důrazem na prevenci jeho zneužívání pro účely financování terorismu*, dostupné z WWW: <<http://www.mvcr.cz/>>

⁴³ *Tábory SpT* [online]. 2010 [cit. 2011-01-25]. Tábory SpT. Dostupné z WWW: <sptomnice.net>.

obr. č. 1 Podřadový stan

autor: Žaneta Loužilová

6.2 Pardubický skaut, Světlušky a skautky Pardubice

„Junák - svaz skautů a skautek ČR je dobrovolné, nezávislé a nepolitické sdružení ve smyslu zákona 83/90 Sb. sdružující své členy bez rozdílu národnosti, náboženského vyznání, politického přesvědčení, rasy nebo jiných rozdíků. Junák vznikl v roce 1911, byl třikrát zakázán totalitními režimy, jeho oddíly však nikdy nepřestaly fungovat a vždy byl znovu obnoven. Na přelomu let 1989 a 1990 vstala skautská organizace z popela znovu. V souvislosti s rozdělením Československa se dělí i junácká organizace a získává svůj dnešní název Junák – svaz skautů a skautek ČR“⁴⁴.

2. oddíl Pardubických skautek, kterého jsem byla součástí i já sama, vznikl v roce 1995. Každé úterý se v klubovně „na Višňovce“ scházelo kolem 12ti dívek ve věku do jedenácti let (zhruba 1.-4. třída) „světlušky“ a asi 10 dívek do věku patnácti let, kterým se říká „skautky“. Postupem času se přidávaly další oddíly, některé odcházely, mezi ryze dívčí oddíly se přidaly oddíly chlapecké. Bohužel 2. oddíl k 31.12. 2010 ukončil svou činnost pro nedostatek členů, financí i dospělých „oldskautů“, kteří by ty nové vedli. Oddílem za tu dobu prošla spousta členů, prožili spolu spoustu výletů, výprav i táborů.

---

⁴⁴ TOMÁŠEK, M., HOFMAN, L., *Skauting*, Brno:Skauting, 1995, s. 6 - 7

Já jsem prošla oddílem světlušek – družinou Vlčích máků a zúčastnila se dvou táborů pořádaných v Žumberku u Chrudimi. Poté jsem oddíl opustila, ale s některými jsem v kontaktu zůstala dál, a proto nebyl problém navštívit na několik dní jejich poslední tábor pořádaný opět v Žumberku.

Charakteristika

- první tábor byl pořádán roku 1995
- tábor probíhal vždy pouze v jednom turnusu
- táborový turnus trvá 14 dnů
- tábora se účastnilo 40 dětí a to vždy pardubický dívčí oddíl společně s chrudimskými vlčaty
- vybavení tábořiště: kuchyňská budova, jídelna, sprchy, suché záchody, hřiště, táborové ohniště
- o děti se na táboře stará 15 vedoucích včetně technického sektoru
- skautští vedoucí jsou dobrovolníci a jejich činnost během roku i na táboře je bez nároku na honorář
- cena tábora pro léto 2010 byla 3000,-
- organizace v Pardubicích (celoroční činnost i činnost celotáborová) je financována z účastnických poplatků, příjmů z pořádaných akcí, státních dotací, příjmů od nadací, z darů a příjmů z pronájmu kluboven
- program tábora je dán etapovou hrou na určité období skautské historie a plněním „skautských povinností“ (ty podrobně popíše v kapitole č. 8)
- součástí tábora jsou služby v kuchyni a noční hlídky.

„Skautské tábory jsou vlastně takovou hrou na Robinsona. Dobrovolně opouštíme teplý, bezpečný domov, abychom prožili dny a noci v přírodě“⁴⁵.

---

⁴⁵ TOMÁŠEK, M., *Skautská praxe I*, Liberec:Skauting 1995, ed. Skautské prameny, s. 121

Obr. č. 2 Skautská základna Žumberk

autor: Žaneta Loužilová

6.3 Salesiánské tábory – Chaloupky

Pro celkové pochopení jejich díla včetně chaloupek je nutné znát historii z jejich života a poslání.

Salesiáni pořádali své tábory již před vznikem tzv. chaloupek.

Do roku 1948 se jim říkalo „prázdninové kolonie“. Probíhaly ve stanových táborech nebo v budově mimo salesiánský dům, ve kterém se během roku nacházeli. Po roce 1948 se k moci dostali komunisté a až do roku 1989 u moci vydrželi. Celá tato doba je poznamenána útlakem církve a omezováním její působnosti. Věřící, kteří se ke své víře veřejně přihlásili, byli diskriminováni a pronásledováni. Byli samozřejmě tací, co se zastrašit nenechali a hledali způsob rozvíjení církve. Kolem roku 1968 přichází určité uvolnění a salesiáni začínají znovu organizovat různé aktivity pro mladé lidi. A v této době vznikaly první tzv. „chaloupky“. „První prázdninové pobyty se začaly uskutečňovat od roku 1969. Ve skromných podmínkách se každé léto obvykle konaly tři turnusy prázdninových kolonií, na každém z nich asi třicet chlapců. Zájem o chaloupky

stále roste – v roce 1979 fungovalo již 8 chaloupek. V této době také vznikají první chaloupkoví pomocníci nesalesiáni, zvaní asistenti⁴⁶.

Salesiánské chaloupky prošly samozřejmě mnoha těžkostmi, v již zmiňovaném roce 1979 Státní bezpečnost odhalila jednu chaloupku v západních Čechách. Salesiáni ani asistenti se však nezalekli a pokračovali ve svém díle dál. V roce 1980 bylo chaloupek 14, v dalším roce ještě o 4 více. Roku 1981 byl na udání odhalen jeden z hlavních organizátorů táborů, a tak se tábory z far přesunuly do opravdových chaloupek „na samotě u lesa“. Došlo ke snížení počtu táborníků, což znamenalo to, že se chaloupky rozrostly téměř na dvojnásobek. Postupem času chaloupek ještě přibývalo a už se nedaly řídit centrálně. Se vznikem salesiánských středisek mládeže se začaly jednotlivé oblasti ČR osamostatňovat. V devadesátých letech přestaly být chaloupky pouze pro chlapce (dívky a ženy tam jezdily pouze vařit), začaly vznikat chaloupky pro dívky.

Cíle pořádání chaloupek

Chaloupky si kladly hlavně dva nejdůležitější cíle: prohloubit prožívání víry ve společenství, a tím umožnit následovat Krista, což předpokládalo výchovu k ušlechtilosti a lidskosti. Druhým cílem byla pomoc chlapcům při volbě svého povolání. Nešlo tady pouze o hledání povolání v úzkém slova smyslu, ale hlavně o hledání povolání v širším slova smyslu a nezbytnou součástí byla nezištná služba bližním.

Účastníci chaloupek

Na svém začátku byly chaloupky pořádány pouze pro věřící chlapce. A to z důvodu spolehlivosti – přece jen byly chaloupky tajné a jakékoliv prozrazení se mohlo rovnat katastrofě. Průměrně se chaloupek účastnilo 15 dětí, přibližně staršího školního věku. Mladší a naopak starší děti se pak setkávaly ve smíšených skupinách.

---

⁴⁶ VRACOVSKÝ, J., *Chaloupky, Salesiánské prázdninové tábory v době totality*, Praha: Portál, 2002, s. 11 – 23, ISBN 80-7178-705-1

Náboženské prvky v programu chaloupky

,Ty, Domine, s tou motlitbou to moc nepřeháněj!⁴⁷

Hlavním předpokladem bylo táborníky nijak neodradit či jim modlení znechutit. Na prvních chaloupkách každé ráno probíhaly mše svaté. Jak postupem času chaloupek přibývalo, kněz tam jezdil pouze na návštěvy. Na takové návštěvě pak proběhla mše svatá. Dále bylo pro chlapce úplně normální, že se několikrát denně modlili.

Charakteristické pro chaloupky bylo tzv. slůvko na dobrou noc, které zavedl zakladatel salesiánů, Don Bosco. „Na závěr dne řekl vždycky svým chlapcům pár přátelských slov. Při nich mohl ukázat na některé klíčové okamžiky dne a vložit do srdcí chlapců dobrou myšlenku, která v nich mohla celou noc ztrát“⁴⁸.

Důležitá byla také tzv. témátka, nebo-li krátké katecheze na každý den tábora. Dětem byly vykládány zajímavým způsobem tak, aby je nenudily. Hlavní důraz byl kladen na Písmo svaté.

Salesiánský klub mládeže v současnosti (dále SKM)

- salesiánský klub mládeže pořádá tábory-chaloupky ve 3 až 4 turnusech
- turnusy jsou rozděleny na tábory dívčí (12 – 17 let), chlapecké (12 let a výš), smíšené (od 12ti let) a na tábor putovní
- turnus trvá průměrně 6 dní, koná se v Borové u Poličky
- tábory se vyznačují rodinnou atmosférou a menším počtem táborníků a tábornic (15 až 20 dětí)
- financování z účastnických poplatků, příjmů z pořádaných akcí, státních dotací, příjmů od nadací, z darů a příjmů z pronájmů
- cena tábora je v rozmezí 900,- až 1500,-

Program těchto táborů se nijak zvlášť neliší od táborů ostatních – po celou dobu tábora děti hrají různé hry. Mně se poštěstilo navštívit tábor zrovna když tam byli starší kluci a ti měli hlavní náplň tábora airsoft. Mimo celotáborové hry salesiáni samozřejmě dbají i na fyzický rozvoj dětí, pobyt a hry v přírodě jsou jasné. A jelikož je součástí

---

⁴⁷ VRACOVSKÝ, J., *Chaloupky, Salesiánské prázdninové tábory v době totality*, Praha: Portál, 2002, s. 70, ISBN 80-7178-705-1

⁴⁸ tamtéž, s. 71

jejich programu i duchovní rozvoj, je samozřejmostí vyprávění duchovních příběhů, které mají nějakou pointu. V chaloupkách jsou děti vedeny a vychovávány v duchu křesťanských hodnot. Tyto tábory však nejsou určeny pouze pro děti z křesťanských rodin. Na chaloupky jezdí také mnoho nevěřících dětí, ať už proto, že mají rády atmosféru, která na nich panuje, nebo kvůli kamarádům. Nevěřící děti do náboženských aktivit nenutí. Navíc modlitby probíhají formou zpívaných písniček, účast na nich je dobrovolná. Stejně tak i o nedělích, kdy jsou mše svaté. Místo účasti na mši je možný jiný program.

Obr. č. 3 Děti v lese hrají airsoftové hry
autor: Michal Sainer

7 ODBORNOST A VZDĚLÁNÍ TÁBOROVÝCH VEDOUČÍ

„Člověk, který nemá žádné zkušenosti s dětmi, by jednoduše neměl být vedoucím“⁴⁹.

Hlavní vedoucí každého tábora musí mít akreditaci od MŠMT, která spočívá v:

- Zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví ve znění zákona č. 274/2003 Sb.
- Vyhláška MZ ČR č. 106/2001 Sb., o hygienických požadavcích na zotavovací akce pro děti
- Vyhlášky MZ ČR č. 135/2004 Sb., a č.137/2004 Sb., o hygienických požadavcích
- Úmluva o právech dítěte ⁵⁰.

Hlavní vedoucí je povinen složit zkoušky hlavního vedoucího. V případě nedodržení této povinnosti může sdružení přijít o dotace MŠMT ve výši až 50%.

Zákon č. 258/2000 Sb. o ochraně veřejného zdraví ve znění zákona č. 274/2003 Sb. říká, že obsazení jednotlivých funkcí na táboře je dáno formou, velikostí tábora a věkem účastníků. U žádného tábora nesmí být méně než 2 dospělí pracovníci.

---

⁴⁹ *Táboroví vedoucí : Jak jim věřit?*. [online]. 18.7. 2007, [cit. 2011-01-20]. Dostupný z WWW: <tyden.cz>.

⁵⁰ *Hlavní vedoucí dětských táborů : hlavní vedoucí.* [online]. 4.5. 2004, [cit. 2011-01-20]. Dostupný z WWW: <msmt.cz>.

7.1 SpT Lomnice nad Popelkou

Hlavní vedoucí všech turnusů mají požadované vzdělání a akreditaci požadovanou ministerstvem školství.

Oddíloví vedoucí jsou vesměs studenti vysokých škol, kteří na tyto tábory jezdí od malička a práce s dětmi je baví. Vedoucí a praktikanti jsou každoročně školeni o bezpečnosti práce s dětmi a o první pomoci. Od všech vedoucích (kromě studentů pedagogických fakult, kteří předkládají index – výkaz o studiu na vysoké škole) vyžadují potvrzení od lékaře o způsobilosti práce s dětmi, které nesmí být starší než rok. Toto potvrzení vybírá hlavní vedoucí tábora a má je u sebe v případě kontroly hygienické stanice, které kontrolují tábory. „Předběžné praktické ověřování této činnosti vychází z Příkazu ministryně školství, mládeže a tělovýchovy č. 6/2003 k ověřování odborné přípravy pracovníků s dětmi a mládeží v oblasti volného času“⁵¹.

Na táboře se o zdravotní stav všech účastníků stará zdravotnice, při sebemenším úrazu nebo podezření na nemoc okamžitě jezdí s dětmi k lékaři či na pohotovost. Táborový zdravotník má samozřejmě odpovídající školení, ve kterém po složení odborných zkoušek získá doklad o zdravotnickém vzdělání (v případě táborů SpT jsou zdravotníky studentky 3. – 6. ročníku medicíny).

---

⁵¹ *Hlavní vedoucí dětských táborů : hlavní vedoucí.* [online]. 4.5. 2004, 45, [cit. 2011-01-20]. Dostupný z WWW: <msmt.cz>.

Školení zdravotníka

Dle zákona č. 258/2000 ze dne 14.7.2000 o ochraně veřejného zdraví, poslední stav textu dle novelizací zákony 320/2002 a 274/2003 se školení táboraového zdravotníka skládá z těchto bodů:

- základy stavby lidského těla
- první pomoc – teoretická část
- první pomoc – praktická část
- péče o nemocné
- základy zdravotnické dokumentace
- práva a povinnosti zdravotníků na zotavovacích akcích
- hygiena a epidemiologie
- základy záchrany tonoucích.⁵²

obr. č. 4, Osvědčení A-TOM ČR o absolvování kurzu hlavního vedoucího

⁵² Táboraový zdravotník. *Táboraový vševěd*. 2004, 3, s. 16 - 17. Dostupný také z WWW: <<http://archiv.jmpionyr.cz/files/vsevedy/Vseved3hyg.pdf>>.

7.2 Oddíl pardubických skautek

Skautský vedoucí musí být samozřejmě členem skautu. Vedoucí musí splnit tzv. „čekatelskou“ a „vůdcovskou zkouškou“.

Čekatelská zkouška

- jedna z kvalifikací vedoucího skautského tábora, bez ní nemůže být zájemce připuštěn k vůdcovské zkoušce
- nejnižší věk pro složení čekatelské zkoušky je 15 let
- jedná se o zkoušky z: myšlenková oblast skautingu
  - úvod do pedagogiky a psychologie
  - metodika
  - bezpečnost a zdravotní péče
  - organizace a právo
  - základy hospodaření⁵³

Vůdcovská zkouška

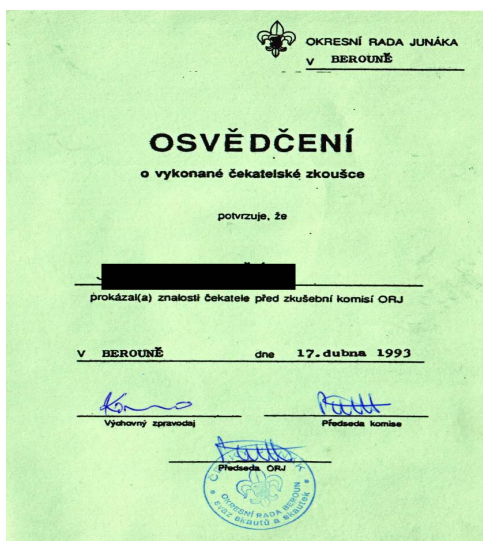
- je podmínkou pro převzetí oddílu a pro jmenování vedoucím dětského tábora
- minimální věk pro složení této zkoušky je 18 let
- zkouška je akreditována MŠMT jako dostatečná kvalifikace pro pořádní zotavovací akce
- jedná se o zkoušky z: historie, myšlenkové základy skautingu
  - psychologie a pedagogika
  - metodika, vedení oddílu
  - organizace a právo, hospodaření
  - zdravověda, přírodověda a ekologie
  - táboření, příprava a vedení tábora
  - kultura a estetika
  - tělovýchova a sport
  - písemná práce a mluvený projev⁵⁴

---

⁵³ *Krizovatka.skaut.cz* [online]. 2010 [cit. 2011-01-20]. *Krizovatka.skaut.cz/organizace/vzdelavani*. Dostupné z WWW: <*krizovatka.skaut.cz*>.

Hlavní vedoucí si dle svého uvážení vybírá své spolupracovníky, kteří také musí znát veškeré skautské dovednosti (značky, hvězdy a souhvězdí, lana a uzlování, šifrování, ohně a vaření, orientace v přírodě, první pomoc a zdravotní péče).

Akreditace zdravotníka na skautském táboře je podle zákona č. 258/2000 ze dne 14.7.2000 o ochraně veřejného zdraví, poslední stav textu dle novelizací zákony 320/2002 a 274/2003. Nutný je doklad o zdravotnické vzdělání.

obr. č. 5 Osvědčení o vykonané čekatelské zkoušce

obr. č. 6 Osvědčení o vykonané vůdcovské zkoušce

⁵⁴ Krizovatka.skaut.cz [online]. 2010 [cit. 2011-01-20]. Krizovatka.skaut.cz/organizace/vzdelavani. Dostupné z WWW: <krizovatka.skaut.cz>.

7.3 Salesiánský klub mládeže

Za každou jednu chaloupku je zodpovědný konkrétní vedoucí. Hlavní vedoucí musí mít složené zkoušky a musí mít odpovídající vzdělání. Hlavní vedoucí má své pomocníky, „asistenty“, kteří do centra dochází a jsou ochotní pomoci. Vedle nich se na programu podílí tzv. animátoři, kteří musí projít animátorskými kurzy.

„**Animátor** je osoba, která věří v Boha. Normální člověk, který je ochotný věnovat svůj čas druhým, posiluje svou víru právě tím, že se stará o druhé. Člověk žijící naplno, který svým optimismem předává naději dalším lidem ve svém okolí“⁵⁵.

Animátorské kurzy

- trvají 2 až 3 roky
- věk animátora musí být více než 18 let, počet animátorů na táboře je 2 - 5
- probíhají na diecézních centrech mládeže
- nabízí přednášky, diskuse, modlitbu, zábavu, napětí, sport, odpočinek, možnost prohloubit se v oblastech jako je komunikace, sebepoznání, metodika vedení mladých lidí, studium katechismu, práce s dětmi
- témata jednotlivých setkání čerpají z pedagogiky, psychologie a teologie
- cílem je naučit mladé lidi vydávat svým životem svědectví o víře, která je živým vztahem s Bohem, vštípit jim důležitost modlitby, prohloubit informovanost o dění a učení církve, povzbudit k aktivní pomoci při vedení mládeže⁵⁶.

I asistenti prochází základní přípravou. Několikrát ročně se společně setkávají a předávají si zkušenosti a nápady z předchozích chaloupek.

---

⁵⁵ Animátoři. *ACTIVITCA* [online]. 2008, [cit. 2011-01-23]. Dostupný z WWW: <<http://activitca.signaly.cz/0807/animatori>>.

⁵⁶ tamtéž

8. DENNÍ REŽIM DĚTÍ

„Režim dne vymezuje určitou dobu pro jednotlivé činnosti během dne, dobu spánku, osobní hygieny, jídla, programové činnosti, osobního volna a odpočinku účastníků tábora“⁵⁷.

Denní režim dětí na dětských táborech je upraven tak, aby respektoval věkové a zdravotní schopnosti dětí (dle vyhlášky č. 106/2001 Sb. O hygienických požadavcích na zotavovací akce pro děti).

Je nutné, aby byl program náležitě vyvážený, aby děti byly dostatečně zabavené, ale také aby nebyly moc unavené. Důležitá je také rozmanitost programu, je známá věc, že některé děti častěji opakované aktivity rychle nudí. Každý dobrý tábor má svůj program připravený dopředu a to je další důvod, proč je i denní režim nutností – aby se vše stíhalo tak jak má.

8.1 SpT Lomnice nad Popelkou

Každý táborový den začíná v 6:30 pro personál kuchyně, v 7:00 pak pro všechny vedoucí a oddíl, který má ten den službu.

Tato služba spočívá v tom, že se celý oddíl rozdělí do skupinek podle toho, co se určitého dne bude dít. Někdy je potřeba více dětí v kuchyni, někdy zase na přípravu dřeva. Další děti se starají o pořádek na tábořišti. Nejstarší dítě v oddílu je tzv. „pravou rukou“ vedoucího, kterému jeho vedoucí říká co je třeba a on to zorganizuje a případně pomůže. Večer pak předá uklizenou kuchyň i tábořiště „Pravé ruce“ následujícího oddílu. Oddíl, který měl ten den službu, má i noční hlídky. Od večerky až do budíčku. Hlídka se střídá podle počtu členů ve skupince (a samozřejmě i věku), každý má na krku píšťalku a baterku.

---

⁵⁷ RUDÝ, J., KAČER, J., *Příprava tábora*, edice Tábor, nakl. Mravenec Brno, s. 23, 1. vydání 2007, ISBN 978-80-86994-27-7

V 7:30 se pak pomocí písničky vzbudí ostatní táborníci. Následuje nástup na rozcvičku. Pokud se tak nestane, může následovat malý trest.

Trest

„Pod pojmem trest rozumíme negativní motivační působení na dítě. Jde o záměrně navozený následek toho, že dítě nesplnilo nebo špatně splnilo zadané požadavky. Má-li být trest účinný, musí být přesně stanovené, za co byl trest uložen a musí mít adekvátní formu. Je nutné brát v potaz možné reakce dítěte na trest“⁵⁸.

Po rozcvičce mají děti čas na hygienu, úklid stanů a přípravu na snídani. V 8:00 je snídane, kolem 8:30 další nástup, na kterém se dětem sdělí program dne. Následuje rozdávání pošty a přichází neoblíbené bodování stanů. Po bodování se děti připraví na dopolední program, což bývá obvykle hra jednotlivců (děti jsou rozdělené do kategorií podle věku a navzájem spolu závodí). Když dohrají, přichystají se na oběd. Po obědě si umyjí své ešusy, a nastává polední klid. Většina dětí ho využívá k dalším hrám a skotačení, jiné si povídají, čtou, píší dopisy... Po osobním volnu, které končí zhruba ve 14.00 přichází všemi očekávaná etapová hra družin. Podle náročnosti hry se pak odvíjí další program. V 16:00 je svačina, po svačině přichází spíše oddechový program, tzv. cechy – jsou to různé rukodělné práce (malování na sklo, pletení náramků, vyřezávání dřevěných lodiček atd.) nebo se vedoucí snaží naučit děti orientaci na mapách, šifry, uzle, vaření v přírodě, stavbu přístřešku a jiné. Dobra tvoření je různá, každá skupina končí v jiném čase, některé děti pak hrají míčové hry nebo stolní tenis.

Kolem 18. hodiny mají děti čas připravit se na večeři, na hygienu. Následuje večeře a volno na přípravu večerního nástupu. Na večerním nástupu se vyhlašují výsledky všech soutěží, odměňuje se služba dne. Na každém nástupu dětí odříkávají svoje družinové pokřiky⁵⁹ a zpívá se táborová písnička, která se vztahuje k etapové hře. Poté přichází večerní zaměstnání, což může být například zpívání a hraní na kytaru, diskotéka, táborák atd. Ve 22:00 se dětem pustí písnička známá z Večerníčka, která

---

⁵⁸ PRŮCHA, J. a kolektiv, *Pedagogický slovník*, Praha: Portál, 2003, s. 252-253, 4. vydání, ISBN 978-80-7367-647-6

⁵⁹ Příklad pokřiku, oddíl Vlků, r. 2009: „My jsme hravá vlčata, vlků mladá mláďata. V přírodě se neztratíme, s problémy si poradíme!“

symbolizuje večerku. Ve 22:00 nastupuje první noční hlídka. Samozřejmě se během tábora odehraje jedna, dvě noční hry⁶⁰.

Program se kvůli počasí a nenadálým situacím může různě měnit, když je pěkné počasí, děti se chodí koupat do místního koupaliště, během tábora proběhne několik výletů. Program také zpestřují návštěvy šermířských nebo airsoftových skupin. Program bývá velmi rozmanitý.

Obr. č. 7 Rukodělné práce, výroba korálků z papíru
autor: Jiří Šembera, táborový vedoucí

8.2 Oddíl pardubických skautek

Ráno na skautském táboře začíná budíčkem v 7:30 troubením na trubku. Táborníci ze stanu vyběhnou – pokud to počasí dovolí – v krátkých kalhotách, a v tričkách s krátkým rukávem na rozcvičku. Rozcvička probíhá hromadně a začíná tím, že si všichni popřejí dobré ráno. V 7:45 mají děti čas na hygienu. Na 8. hodinu je připravená snídaně. Po snídani si děti uklízí své stany a potřebují nějaký čas na ustrojení se do skautských krojů, jelikož následuje nástup.

---

⁶⁰ Příklad noční hry: Stezka odvahy, kdy táborníci musí projít cestou vyznačenou svíčkami, během jejich cesty se je ukrytí vedoucí snaží polekat.

V 8:30 táborníci v krojích čekají na vztyčení jejich oddílové vlajky při zpívání táborové hymny. Hlavní vedoucí přečte denní rozkaz dne a na znamení ukončení nástupu zasekne sekery do špalku.

Poté přichází na řadu bodování stanů. Po bodování je na programu dopolední část her – etapa celotáborové hry. V 13:00 je plánován oběd a následuje polední klid. V 15:00 následuje svačina. Po svačině táborníci pokračují další hrou z celotáborové hry. Kolem 18:30 je čeká večeře, po večeři nástup. Večerní nástup probíhá tak, že se táborníci sejdou okolo vlajky, ze skautského kroje na sobě mají pouze šátek. Vedoucí dne vyhlašuje výsledky her z celého dne, vyhodnotí službu kuchyně a přečte noční hlídky. Den je zakončen stažením vlajky a položením sekery ze špalku. Po nástupu si sekeru odnese hlavní vedoucí, aby nikdo z táborníků nezranil. Ve 21:30 se děti chystají do stanů. Večerka se troubí na trubku stejně jako budíček, táborníci stojí mlčky v pozoru než se dotroubí známý signál. Poté si jdou do stanů a první hlídka začíná hlídat tábořiště. Noční hlídka probíhá téměř stejně jako u předchozího tábora.

Důležitou funkci na tomto skautském táboře má tzv. „rádce dne“, což je jeden z táborových vedoucích. Rádce dne řídí celý den, vzbudí ho vždy poslední noční hlídka. Rádce dále vzbudí hlavního vedoucího a kuchaře i službu v kuchyni. Zkontroluje toalety, popřípadě doplní vodu a toaletní papír, před budíčkem vzbudí hráče na trubku. Pískáním ohlašuje přípravy na jednotlivé události dne, organizuje odchod oddílů na jídlo, vítá návštěvy, má na starosti vydávání a vracení náradí do skladu.

K programu skautského tábora neodmyslitelně patří zpívání u táborových ohňů, koupání za hezkého počasí, výlety a procvičování skautských dovedností, které se děti naučily při svých schůzkách v klubovně. Součástí programu skautských schůzek a samozřejmě i táborů je také plnění skautských bobříků. Skautské bobříky pochází původně od spisovatele Jaroslava Foglara.

Základní skautské bobříky

- bobřík mrštnosti, míření, záchrany
- bobřík plavec, dobrých činů, odvahy
- bobřík květin, velkého mlčení, osamělosti
- bobřík zručnosti, síly, hladu a ušlechtilosti⁶¹.

---

⁶¹ TOMÁŠEK, M., *Skauting*, Liberec:Skauting, 1995, s. 226

Po splnění bobříka dostane skaut od svého vedoucího nášivku, kterou si může přidělat na košili, která je součástí skautského kroje.

Jedna z nejkrásnějších věcí na skautském táboře jsou především tři táborové ohně, které se navštěvují ve skautském kroji. K těmto slavnostním ohňům se zapalují i symbolické 4 malé ohýnky. První z těchto ohňů, „oheň zahajovací“ bývá, v první den tábora. Druhý bývá zpravidla uprostřed tábora, a je to „slibový oheň“, u kterého se skládají skautské sliby. Tento oheň je v táboře nejdůležitější. Poslední – „ukončovací oheň“ bývá poslední večer tábora a kromě obvyklých událostí, zde zpravidla probíhá rozdávání diplomů a cen tábora.

Než se stane dítě skautem, musí složit Nováčkovskou zkouškou. Po ukončení požádá o složení skautského slibu. Je-li vedoucí přesvědčen o nováčkově správném pochopení skautského slibu a povinnostech, umožní mu na nejbližším táboře složit slib.

Skautský slib

„Slibuji na svou čest, jak dovedu nejlépe:

sloužit nejvyšší Pravdě a Lásce věrně každé době

plnit povinnosti vlastní a zachovávat zákony skautské

duší i tělem být připraven pomáhat vlasti i bližním.

Po složení slibu mohou věřící skauti připojit prosbu: K tomu mi pomáhej Bůh.“⁶²

Nováčkovská zkouška

Nováček si pohovoří s vůdcem oddílu o významu slov skautský zákon a slib. Dále musí znát státní symboly, vlajku a hymnu. Samozřejmostí jsou i všechny skautské dovednosti a kompletní skautský kroj.

---

⁶² TOMÁŠEK, M., *Skauting*, Liberec:Skauting, 1995, s. 228

Obr. č. 7 Skautský kroj⁶³
 autor: Alena Gígalová, vedoucí pardubických skautek

8.3 Salesiánský klub mládeže

Chaloupkové tábory jsou kratší, ale neznamená to, že by děti byly nějak programově příliš vytížené.

Chaloupkové ráno začíná kolem 7. hodiny ránní. Na chaloupkové tábory často jezdí pomáhat do kuchyně maminky táborníků, takže služby v kuchyni nejsou nutné, ale pomoci dětí se využívá.

Děti mají dostatek času na hygienu, na úklid chaloupky a na přípravu ke snídani. Před snídaní probíhá klasická rozsvička, aby se děti probudily. U snídaně jsem zaznamenala první připomínku toho, že se jedná o křesťanský tábor. Snídaně začíná modlitbou ve formě písně, zpívají všichni i nevěřící. Během snídaně čte vedoucí dětem vybraný výchovný příběh.

Po snídani proběhne příprava na hru a následuje samotná hra.

⁶³ 1) Skautský šátek 2) mezinárodní znak skautingu 3) rurbánek na šátek 4) nášivka „Czech Republic“, 5) odznaky ze střediskových a jiných akcí 6) domovenka 7) číslo oddílu 8) slibový znak 9) počet let v oddílu 10) odznak středika 11) znak oddílu.

Já sama viděla, jak zhruba dvacet kluků vzalo kuličkové pistole a běželi do lesa. To je zabavilo na celé dopoledne a věřím, že po obědě a troše odpočinku vyrazili zase lesa se stejným nadšením jako ráno.

Když skončí dopolední program, následuje oběd. U oběda opět proběhne krátká modlitba. Potom mají děti čas na sebe, odpočívají, hrají hry vevnitř chaty či venku.

Odpolední program na airsoftové chaloupce byl jasný. Opět airsoft. I na tento „sport“ se dá vymyslet mnoho různých her. Z počátku jsem myslela, že je to jen pouhé běhání s pistolemi po lese, ale mělo to i svůj hlubší význam. Někdo může namítat, že je zrovna křesťanský tábor zaměřený na airsoft, ale vysvětlení je jednoduché. Salesiáni se nezaměřují pouze na věřící, snaží se pro svou věc nadchnout všechny. Tak oslovují kluky různého věku právě tím, co je baví.

Navečer se program různí dle plánu. Táborák a opékání buřtů, zpívání písniček, vyprávění dalších příběhů. Výjimkou nejsou ani noční hry. Noční hlídky na chaloupkách v Borové u Poličky nejsou – jedná se o velkou chalupu pro cca 20 dětí, není potřeba, aby je děti hlídaly.

Během tábora zažijí i různé výlety po okolí, například do nedalekých Toulouvcových maštálí.

9 EMOCIÁLNÍ ASPEKTY

Dle J. Pávkové jsou v oblasti výchovy mimo vyučování důležité tři dimenze výchovy – obsah (výchovně-vzdělávací činnosti odpočinkové, rekreační, zájmové, veřejně prospěšné, sebeobslužné a příprava na vyučování), vztah (vychovatel-dítě, dítě-dítě, vychovatel-rodič, dítě-rodič) a prostředí. Z pohledu sociální pedagogiky má každé prostředí dvě stránky.

Materiální stránka: „Je dána tím, jaký prostor prostředí vymezuje, jaký je jeho stav, jaké faktory se v něm vyskytují, jak je vybaveno věcmi, technikou...“⁶⁴.

Osobnostně-vztahová stránka: „Stránku tvoří lidé, kteří se v daném prostoru nacházejí, jejich struktura (z hlediska věku, pohlaví, kvalifikace) a vztahy, jež mezi nimi existují (včetně podřízenosti a nadřízenosti, formální i neformální). K tomu lze ještě připočítat styl řízení (např. jiné instituce), režim, který v ní panuje a stupeň samosprávnosti“⁶⁵.

V poslední době se stále více uznává, že jedním ze specifických rysů výchovy mimo vyučování a výchovy ve volném čase je význam vztahové roviny. „Ve výchově platí, že ideje a programy působí zásadně jen natolik, nakolik působí lidé, kteří jsou jejich nositeli. Proto dnes vedle tradičnějších forem práce vznikají nové formy, založené prioritně na vztahu mezi vychovatelem a dítětem (mladým člověkem)⁶⁶.

Mezi emocionální aspekty patří například důvěra (spoléhání na druhé lidi, věci a instituce) a empatie (uvědomění si pocitů, prožitků, momentálních stavů jedince a snaha je pochopit).

---

⁶⁴ KRAUS, B., *Základy sociální pedagogiky*, Praha:Portál, r. 2008, s. 71 – 72, ISBN 978-80-7367-383-3

⁶⁵ tamtéž

⁶⁶ PÁVKOVÁ, J., *Pedagogika volného času*, 3. aktualizované vydání, Praha:Portál 2008, s. 50, ISBN 978-80-7367-423-6

9.1 SpT Lomnice nad Popelkou

Toto sdružení funguje o letních prázdninách. V současnosti také pořádá různé potáborové a předtáborové srazy. Bohužel na ně přijíždí vždy jen minimální počet dětí. Sestavy dětí, které jezdí na tábor se pravidelně opakují, ale vždy se mezi nimi najdou i nováčci. S nováčky se vedoucí seznámí až na táboře. Bývá to problematické při sestavování oddílů, které spolu na táboře soupeří.

Děti mají velice vyvinutý smysl pro spravedlnost, a nelze rozdělit oddíl jen podle věku a pohlaví dětí. Může se pak stát, že dítě, se kterým jste počítali jako s „tahounem“ oddílu takové nebude. A naopak – dítě, které jste podcenili, může být jedno z nejlepších. A když se v jednom oddíle sejde takových víc, hra je nerovnoměrná. A stejné je to i s dětmi, které jezdí už déle, rok je ve vývoji dítěte zásadní doba, děti dospívají a mění se. Nejednou se stalo, že vedoucí nějaké děti vůbec nepoznali.

Děti vedoucím při příjezdu vykají a chvíli jim trvá, než si zvyknou na tykání. S důvěrou je to složitější.

9.2 Oddíl pardubických skautek

Skautští vedoucí členy svého oddílu vídají minimálně jednou týdně, podnikají spolu o víkendech výpravy a tábor je vyvrcholení jejich celoroční činnosti. Většinu svých členů vychovávají odmalička, a proto pak děti nemají problémy s důvěrou a navazováním vztahů.

Skautští vedoucí investují do vztahu s dětmi spoustu svého času a nápadů, aby jejich oddíl mohl fungovat a měl co nabídnout svým členům.

Skauti skládají skautský slib a podle něj by se měli řídit. Aby se dítě přiznalo k tomu, že složený slib porušilo, je k tomu potřeba taky notná dávka důvěry. Dítě musí vědět, že ho jeho vedoucí z oddílu okamžitě nevyloučí a nepřiměřeně potrestá, když se k tomu přizná.

9.3 Salesiánský klub mládeže

Salesiáni mají rovněž výhodu, že se s většinou svých dětí setkávají v průběhu roku ve svém centru nebo z kroužků, které klub nabízí.

Do salesiánského centra často dochází také děti z narušeného prostředí, možná i s narušenou důvěrou hlavně k dospělým. Ta cesta je pak dlouhá a salesiáni na to jdou pomocí otevřených náručí, kterou poskytnou každému, kdo dodržuje alespoň ty základní stanovená pravidla. Snaží se jim ukázat cestu, kterou mohou společně jít. A s vírou to nemusí mít vůbec nic společného.

Samozřejmě ne všechny děti pochází z narušeného sociálního prostředí. Do střediska dochází děti věřící i nevěřící, děti, které lákají nabízené koníčky. Rodiče mohou s „klidným srdcem“ svěřit své děti do rukou salesiánů a jejich pomocníků. Všechny děti dohromady spolu dobře vycházejí, jezdí společně na různé akce a kamarádí se.

Salesiáni ani jejich pomocníci se nad děti nijak nepovyšují, všichni jsou si rovni. Jejich nadšení pro věc se velmi dobře přenáší i na děti.

10. FUNKCE VÝCHOVNĚ VZDĚLÁVACÍ

Funkce výchovně vzdělávací je jednou z nejdůležitějších funkcí. Vychovatel svým působením vede děti k využívání volného času hodnotným způsobem. Tím obohacuje jejich vzdělání o nové poznatky a dovednosti z nejrůznějších oblastí, a ovlivňuje potřeby a zájmy, rozvíjí jejich specifické schopnosti a nadání a upevňuje žádoucí charakterové vlastnosti. Do funkce také patří:

- **vědomosti:** soustava faktů, pojmů a teorií, které si jedinec osvojil prostřednictvím školního vzdělávání, vlastního učení a z jiných zdrojů.
- **dovednosti:** způsobilost jedince k provádění určité činnosti (např. čtení, psaní)
- **návyky:** vznikají díky opakování, vykonávání činnosti se stává automatickým
- **postoje:** názor nebo připravenost k činu ve vztahu s určitým problémem nebo volbou
- **hodnoty:** obsahují názor jedince na to, co je správné a nesprávné⁶⁷.

Součástí výchovně-vzdělávací funkce je také sociální rozvoj člověka. „Socializací rozumíme proces postupné přeměny člověka jako biologické bytosti v bytost společenskou, tedy postupné začleňování se do života dané společnosti, proces, v němž se učíme v dané společnosti žít“⁶⁸.

10.1 SpT Lomnice nad Popelkou

Tábory organizace kladou velký důraz na samostatnost dětí. Jistě, dětem je neustále k dispozici skupina vedoucích, ale prioritou je, aby si dítě poradilo samo. Pořád jsou pod dohledem, ale to neznamená, že když má táborník ve stanu nepořádek, vedoucí půjde a uklidí mu to.

---

⁶⁷ PRŮCHA, J., a kolektiv, *Pedagogický slovník*, Praha:Portál, 2003, s. 74, ISBN 978-80-7367-647-6

⁶⁸ KRAUS, B., *Základy sociální pedagogiky*, Praha:Portál, 2008, s. 59, ISBN 978-80-7367-383-3

Stalo se, že několik maminek po táborech do organizace psalo a divilo se, jak to ti vedoucí udělali. Že si jejich „Karlíček“ po sobě nechtěl umýt doma ani hrneček a teď myje hrníčky celé rodině.

Děti se učí socializaci v kolektivu a učí se spolupracovat. Na táborech SpT se snaží děti naučit něco z tradičních táborových dovedností, jako je orientace na mapách, základy zdravotní péče, rostliny a zvířata, šifry, uzly atd. Nabyté vědomosti děti vyzkouší při hře.

Samozřejmě zde existuje táborový řád, podle kterého táboroví vedoucí dětem vštěpují určité hodnoty a postoje. V táborovém řádě je například uvedeno, že si děti nesmí nadávat, pomlouvat se, mají pomáhat slabším, ctít tzv. „zákon lesa“⁶⁹.

10.2 Oddíl pardubických skautek

Skauting je pro své členy vlastně životním stylem. Řídí se skautským zákonem a slibem.

Skautský zákon

- skaut je pravdomluvný,
- skaut je věrný a oddaný,
- skaut je prospěšný a pomáhá jiným,
- skaut je přítelem všech lidí dobré vůle a bratrem každého skauta
- skaut je zdvořilý,
- skaut je ochráncem přírody a cenných výtvorů lidských,
- skaut je poslušný rodičů, představených a vůdců,
- skaut je veselý a veselí myslí,
- skaut je hospodárný,
- skaut je čistý v myšlení, slovech i skutcích.⁷⁰

---

⁶⁹ Dle Táborového řádu SpT Lomnice nad Popelkou zní zákon lesa takto: V lese se táborník chová tiše, neplaší lesní zvěř, neničí lesní porost, chodí po vyznačených cestách a neodhazuje v lese odpadky.

⁷⁰ Svaz junáků, skautů a skautek, *Skautské ideje*, r. 1984, str. 12

Cílem skautské výchovy je podílet se na rozvoji osobnosti mladých lidí komplexně.

A to tak, aby se z nich stali samostatné, solidární, zodpovědné osobnosti a členové společnosti.

Je založený na principu sebevýchovy. Každý skaut je považován za jedinečnou osobnost. Rozvoj dovedností a znalostí přichází postupně. Skauti získávají postoje a mravní hodnoty k různým činnostem skrze praktické zkušenosti.

Ať už jde o klasické skautské znalosti, jako jsou již zmiňované šifry, uzly, orientace na mapách atd., stejně jako znalosti, které jsou součástí běžného života každého člověka.

Táborový slib a zákon, to jsou věci, na které skaut přísahá. Snaží se podle toho žít. To se vedoucí skautských oddílů snaží předat dál a nejen na táborech.

Mezinárodní skautská organizace upozorňuje na tři rizika výchovně-vzdělávací funkce skautingu.

- a) Skauting jako pouhá rekreační činnost – skauting nesmí být základem nebo dokonce jedinou náplní programu dětí.
- b) Skauting jako hnutí dětí – skauting se nesmí omezovat jen na dětský věk, v mezinárodním měřítku se záměrně mluví o hnutí „mladých lidí“, skauting není jen záležitost dětství, je to celoživotní poslání.
- c) Důraz na všestranný rozvoj jedince – tento požadavek musí být doplněný o další bod: „Důraz na všestranný rozvoj jedince jen pokud je ochoten a schopen své síly využívat ve prospěch svého okolí přírodního i sociálního (rodiny, oddílu, nejbližšího okolí, školy, obce, země, přírody...)“⁷¹

Na táborech výchovně-vzdělávací funkce spočívá hlavně v samostatnosti. Skauti si musí po příjezdu nejdříve celý tábor postavit. Do této přípravy se zapojují všichni účastníci tábora. Vedle samostatnosti to je vytrvalost při skládání již zmíněných skautských bobříků. Pro úspěšné složení bobříků se skauti na táboře zdokonalují

---

⁷¹ BŘICHÁČEK, V., *Poselství skautské výchovy*, Skautské prameny, r. 1991, s. 16

například v těchto oblastech: dopravní značky, hvězdy a souhvězdí, uzlování, šifrování, rozdělování ohně a vaření, orientace v přírodě, práce s mapou a zdravotěda.

Typické pro skautské tábory je psaní táborové kroniky. V psaní táborové kroniky se postupně střídají oddíly. V každém zápise je uvedeno, jak probíhal konkrétní den, jaké hry děti hrály a co se událo v tábořišti.

Ukázka z táborové kroniky pardubických skautek, ze dne 10. 8. 2010 (den 14.): Probouzíme se do posledního táborového dne. Už nás nečekají žádné hry, ale jen práce při úklidu tábora a balení. Je potřeba zbourat stany, zabalit táborové bedny s náradím a proviantem, uklidit tábořiště a pomalu balit a připravovat se k odjezdu. Práce nám jde pěkně od ruky, a protože je stále horko a skoro vše je hotové, můžeme odpoledne vyrazit k řece a naposledy se v ní vykoupat. Po večeři usedáme v jídelně, kde proběhne slavnostní vyhodnocení celotáborové hry. Vyhlásují se ti nejlepší v úklidu stanů, bodování jednotlivců a hlavně vítězné družiny, které získaly nejvíce bodů. Poděkování ale patří i všem ostatním. Kuchařkám, kamarádům, kteří nám pomáhali, instruktorům i vedoucím.

10.3 Salesiánský klub mládeže

Držme se maličkostí, ale konejme je s vytrvalos.,

nepromarněte čas a budete zachráněni navěky.

Udělej, co můžeš, Bůh se postará o ostatní.

Don Bosco

Tento krátký citát od zakladatele salesiánů vypovídá dost o jejich výchově. Podporují mladé lidi při zvládání životů, stát se poctivými a dobrými.

„K salesiánské pedagogice proto neopominutelně patří kulturní, ekologické, sociální a náboženské vzdělávání. Zveme mladé, aby ve hře a sportu, v kulturních i v zážitkově výchovných akcích, na cestách, setkáních a náboženských slavnostech objevovali hodnotu společenství. Chceme jim pomáhat, aby byli schopni žít ve společenství a aby šťastné chvíle svého života prožívali pro druhé a s druhými“⁷².

---

⁷² FERRERO, B., *Vychovávej jako Don Bosco*, Praha: Portál, 2007, s. 20, ISBN 80-7367-294-4

Mladí lidé jsou často rozčarováni institucemi, mezi které patří právě i církve. Salesiáni se je snaží nenásilnou cestou podněcovat k tomu, aby se stali součástí církve a tím pak podíleli na jejím poslání. Snaží se komplexní rozvoj člověka po stránce tělesné, duševní i sociální. Pro ně je důležitá podpora pro mladé lidi a děti, aby cítili, že jim na nich záleží. Pochvalu a uznání považují za velmi potřebné výchovné prvky.

„Pozitivní podpora na rozdíl od kritiky, kárání a trestů vytváří vhodné prostředí pro osobní rozhovory a vztahy prospěšné pro individuální rozvoj mladých lidí“⁷³.

Na letních táborech salesiáni aplikují funkci výchovně-vzdělávací skrze jejich preventivní a výchovný systém. Tento systém používají ve všech svých dílech. Spočívá na principu předcházení zlu, kterého se táborníci mohou dopustit. Jeho základem je láska ke svěřeným dětem, kterou sami vedoucí pociťují. Používat preventivní systém není pro vedoucí na táboře vůbec jednoduché. Proto je další zásadou postoj služby. Jde o to nebát se investovat něco ze sebe. S těmito dvěma zásadami souvisí ještě další – zásada asistence. „Spočívá v tom, že s táborníky musí pořád být, že o ně mají vychovatelé zájem. I když program není vždy společný, tak jeden asistent je s jednou skupinkou, druhý zase s jinou a třetí je třeba s tím, který se právě popral s kamarády a potřebuje trochu povzbuzení. Znamená to, že asistent musí být stále v pohotovosti, mít v zásobě nějakou dobrou hru nebo jiný nápad“⁷⁴. O preventivním systému salesiánů se zmíním více v kapitole č. 12.

Ve výchovném působení salesiánů lze najít tři rozměry:

- nabídka smysluplných činností;
- vztah mezi osobami (vychovatelé mají zájem o děti a mládež, starají se a jednají s nimi předvídatelným způsobem)
- činnost probíhá v prostředí fyzickém, psychosociálním (jedná se o vytváření bezpečného prostředí, kde se nikdo necítí ohrožen)

---

⁷³ FERRERO, B., *Vychovávej jako Don Bosco*, Praha:Portál, 2007, s. 35, ISBN 80-7367-294-4

⁷⁴ VRACOVSKÝ, J., *Chaloupky*, Praha:Portál, 2002, s. 83 – 84, ISBN 80-7178-705-1

11 FUNKCE SOCIÁLNÍ

Funkce sociální je velmi důležitá pro harmonický vývoj dítěte. Děti jsou na táboře odtrženy od přirozeného sociálního prostředí. Při příchodu do nového sociálního prostředí probíhá adaptace (přizpůsobení se novým podmínkám). Je to záležitost individuální, dlouhodobá. Dle B. Krause může během adaptace nastat první problém a to diskriminace (Termín označující nějaké rozlišování. Nejčastěji se používá v negativním významu rozlišování lidí na základě příslušnosti k nějaké obecné skupině bez ohledu na schopnosti konkrétního jedince. Podle konkrétního kritéria diskriminace se hovoří o diskriminaci na základě rasy, náboženského přesvědčení, politického přesvědčení, pohlaví, věku apod.)⁷⁵. Táboroví vedoucí musí vytvářet demokratické prostředí. Toto prostředí spočívá ve výchově k humanismu. Táborníci získávají mravní zkušenosti. Mimo vyrovnávání rozdílů v materiálních i psychologických podmínkách v rodinách to je také utváření vztahů. Součástí této funkce výchovy mimo vyučování je i osvojení a zlepšení komunikace a seznamování s pravidly společenského chování.

11.1 SpT Lomnice nad Popelkou

Tábory SpT mají svá pravidla, která jsou ukotvená v táborovém řádě.

Táborový řád SpT Lomnice nad Popelkou

Pro účely tohoto řádu se rozumí:

táborníkem – dětský účastník tábora,

vedoucím – kterýkoliv dospělý pracovník tábora.

Čl. 1

Pohyb táborníků v tábořišti

1. Táborník se smí pohybovat ve všech společných prostorách tábořiště.
2. Návštěva cizího stanu je povolena pouze s vědomím a souhlasem všech ubytovaných v tomto stanu.
3. Táborníkům se zakazuje vstup do táborové kuchyně a skladů potravin. Táborníkům je volně přístupná pouze jídelna.
4. Táborníkům se dále zakazuje vstup do hlavní budovy bez souhlasu vedoucího.

---

⁷⁵ KRAUS, B., *Základy sociální pedagogiky*, Praha: Portál, 2008, s. 112, ISBN 978-80-7367-383-3

Čl. 2

Pohyb táborníků mimo tábořiště

1. Táborníkům je zakázáno opouštět tábořiště bez souhlasu vedoucího.
2. Po dobu konání táborového programu mimo vlastní tábořiště se táborník musí pohybovat jedine v prostoru vyhrazeném pro danou činnost. Svévolné opuštění takto vyhrazeného prostoru je zakázáno.
3. Při koupání táborník nesmí vstupovat do vody bez souhlasu vedoucího.

Čl. 3

Chování táborníků

1. Chování táborníků odpovídá všem právním a mravním pravidlům. Sprostá mluva táborníků je také prohřeškem proti tomuto řádu.
2. Táborník jedná a chová se tak, aby neohrozil zdraví své ani zdraví ostatních.
3. Zakazuje se fyzicky nebo psychicky ubližovat ostatním účastníkům tábora – především mladším a slabším.
4. Je zakázáno používat cizí předmět bez vědomí jeho vlastníka nebo tento předmět odcizit.
5. Za ztrátu peněz a cenných předmětů, které si táborník neuložil u vedoucího, nenese pořadatel tábora odpovědnost.
6. Táborníkům je zakázáno mít u sebe (nebo ve stanu) zápalky nebo zapalovač

Čl. 4

Chování táborníků

1. Táborník pečuje o svěřený táborový materiál a užívá jej k jeho danému účelu.
2. Poškození nebo ztrátu vypůjčené věci táborník neprodleně oznámí vedoucímu.
3. Táborníkům se zakazuje jakkoliv svévolně poškozovat cizí majetek a vybavení tábora.
4. Úmyslně nebo z nedbalosti poškozený majetek musí táborník nebo jeho zákonný zástupce nahradit.

Čl. 5

Chování táborníků

1. Táborník se chová ohleduplně k přírodě a svou činností ji nijak neohrožuje a neničí.
2. Táborník je povinen udržovat pořádek a čistotu ve stanech, v prostoru celého tábořiště i jeho okolí.
3. Odpadky je třeba odhazovat pouze do nádob k tomu určených i s ohledem na jejich třídění.

Čl. 6

Táborová činnost

1. Táborník je povinen dodržovat denní režim uvedený v příloze tohoto táborového řádu.
2. Během táborového programu se táborníci řídí pokyny vedoucího.
3. Přísně se zakazuje svévolné maření táborových činností, které by mělo za následek vlastní zvýhodnění, anebo znevýhodnění či znemožnění činnosti jiných táborníků.
4. Při činnosti ve skupinách postupují tyto skupiny pohromadě, nikdo nesmí být bez vědomí vedoucího oddělen od příslušné skupiny.
5. Pokud se táborová činnost odehrává mimo tábor, řídí se táborník etickými principy, aby nedělal ostudu sobě, svým rodičům, ostatním táborníkům ani pořadateli tábora.

Čl. 7

Stravování

1. Nošení a konzumování potravin mimo jídelnu je zakázáno.
2. Pokud má táborník s sebou potraviny, které vyžadují uchovávání v chladu a suchu, je z hygienických důvodů povinen je po domluvě s vedoucím uskladnit v prostorách hlavní budovy k tomu určených.
3. K pití se smí používat jen voda k tomu určená nebo připravené nápoje, které jsou táborníkům neustále a kdykoliv přístupné.
4. Podle pokynů vedoucího a v souladu s hygienickými předpisy je táborníkovi zakázáno konzumovat vybrané potraviny (př. majonéza, kupované nebalené potraviny apod.), zejména při výletech a návštěvách koupaliště.

Čl. 8

Péče o zdraví

1. Přísně se táborníkům zakazuje požívání alkoholických nápojů, kouření a experimentování s jakýmkoliv dalšími omamnými látkami.
2. Táborník chrání své zdraví a zdraví ostatních. V případě jakéhokoliv zranění nebo onemocnění je povinen toto ihned nahlásit vedoucímu nebo přímo táborovému zdravotníkovi.
3. V případě závažnějšího onemocnění bude táborníkovi po domluvě hlavního vedoucího s lékařem bez náhrady ukončen pobyt.
4. Táborník dodržuje základní hygienické návyky (včetně mytí rukou, vlasů, čištění zubů, oddělování čistého a špinavého prádla apod.) a pravidla. Využívá WC ke svému účelu a to i v noci (vykonávání potřeby jinde je přísně zakázáno).
5. Zákonní zástupci jsou povinni táborníkovi zajistit odpovídající vybavení, které mu umožní spokojeně, pohodlně, naplno a ve zdraví strávit pobyt po celou dobu jeho trvání a za každého počasí .

Čl. 10

Návštěvy

Návštěvy na táboře nejsou z výchovných a zdravotních důvodů povoleny (výjimka je možná pouze s výslovným souhlasem hlavního vedoucího).

Čl. 11

Porušení táborového řádu

Hrubé porušení táborového řádu nebo opakované závažné porušování táborového řádu může vést až k vyloučení táborníka hlavním vedoucím z tábora, bez náhrady za zbývající pobyt. V takovém případě je jeho zákonný zástupce po dohodě s hlavním vedoucím povinen táborníka na vlastní náklady a v dohodnutém termínu odvézt.

Čl. 12

Předčasné ukončení pobytu

Táborník může na základě svého rozhodnutí a po domluvě hlavního vedoucího se zákonným zástupcem táborníka ukončit bez náhrady svůj pobyt na táboře. Zákonný zástupce si táborníka odveze z tábora výhradně v termínu předem dohodnutém s hlavním vedoucím tábora a na vlastní náklady.

Čl. 13

Účinnost

Tento řád nabývá účinnosti dnem 1. ledna 2011⁷⁶

---

⁷⁶ *Táborový řád* [online]. 2011 [cit. 2011-03-18]. Dostupné z WWW: <sptlomnice.net>

Funkce sociální se kromě působení vedoucích na táborníky dle táborového řádu projevuje také v mnoha hrách. Spousta z nich je zaměřená na komunikaci a na argumentování. Aby se děti naučily prosadit svůj názor.

Vedoucí dětem připomínají pravidla slušného chování, tedy aby zdravily, v hromadných prostředcích pustily sednout starší spoluobčany atd.

11.2 Oddíl pardubických skautek

Skautští vedoucí znají rodiny dětí a ví, co děti o svých rodičích nejčastěji říkají („můj tatínek nemá na nic čas“, „nejraději spolu chodíme všichni na procházku“). A stejně tak se děti znají i mezi sebou, často to jsou nejlepší přátelé. Tráví spolu dost času a učí se vážit si přátelství.

Skauting děti vede, aby se naučily něco dělat pro kladné ideály, přírodu a své okolí. Učí, že slabší mají chránit silnější. Skauti se samozřejmě učí prohlubovat své komunikační dovednosti a to nejen v oddíle svém, či cizím, ale i mimo skautský svět. To se může týkat spousty veřejných akcí, jako je například předvánoční rozvážení vánočního světla.

Táborový řád pardubických skautek

Táborový řád platí pro všechny účastníky tábora, změnu může povolit pouze vedoucí tábora.

1. Porušení řádu je hrubý přestupek
2. nikdo nesmí opustit tábor bez souhlasu vedoucího
3. stan, tábořiště a jeho okolí táborník udržuje v čistotě
4. oheň táborník rozdělává jen na pokyn vedoucího
5. táborník šetří přírodu
6. dbá osobní hygieny, k čištění zubů a mytí nádobí používá pouze pitnou vodu
7. používá pouze vyhrazené WC, a to i v noci

8. šetří zařízení tábora – společný majetek
9. vstup do cizího tábora je možný pouze se souhlasem majitele
10. ve stanech se nepřechovává žádné jídlo
11. nářadí půjčuje vedoucí
12. zbytky jídel patří pouze do vyhrazené nádoby
13. odpadky patří do popelnice
14. při poledním klidu je povoleno pouze klidné zaměstnání
15. každé zranění táborník hlásí ihned zdravotníkovi
16. od večerky po budíčku se dodržuje noční klid.

Účinnost táborového řádu je 1. ledna 2010⁷⁷.

11.3 Salesiánský klub mládeže

Salesiáni se při své činnosti zaměřují přednostně na péči o chudou a ohroženou mládež. Děti ze všech sociálních skupin, ať to jsou ti děti movitějších rodičů či děti, které poprvé v životě viděly nový fotbalový balon, spolu víc než dobře vychází. Jezdí spolu na různé akce a výlety, bez problému se kamarádí. Samozřejmě i zde existují výjimky.

Salesiáni a jejich pomocníci své svěřence většinou dobře znají. A ty, které neznají se snaží nenásilnou cestou poznat. Rozvoj komunikace probíhá hlavně mezi dětmi samými. Snahou salesiánů je podporovat v mladém člověku proces osobního a sociálního růstu, který ho přivádí k lidské zralosti, k hlavní zodpovědnosti za svůj život. Salesiáni jsou orientováni na děti a mládež a snaží se předcházet problémům a kriminalitě mládeže. Aspekt setkávání je základní charakteristikou. Nabídky setkávání usilují o rozvíjení schopnosti přijímat a hluboce prožívat hodnotu druhé osoby. Ve společenství mladý člověk snáze objeví a dospěje k rozhodnutí pro povolání v sociální a církevní sféře.

---

⁷⁷ MIKŠÍK, J., *Jak vést družinu na skautském táboře*, edice Spirála, Brno: GINGGO, 2003, s.18

Řád salesiánského příměstského tábora

Jsem si vědom, že jako každý účastník tábora se podílím na tom, aby se na táboře líbilo nejen mně, ale všem ostatním:

1. Svým chováním a jednáním nedělám ostudu táboru ani svým rodičům
2. chodím včas na domluvené srazy
3. mám všechny pomůcky podle pokynů vedoucích
4. přezouvám se před vstupem do klubovny
5. ochotně a rád každému pomohu, vyhnu se sporům a hádkám
6. řídím se pokyny vedoucích
7. potřebuji-li radu nebo pomoc, s důvěrou se obrátím na svého vedoucího
8. neopustím kolektiv bez souhlasu vedoucího
9. každé zranění okamžitě ohlásím svému vedoucímu
10. dbám o čistotu svoji i svého okolí
11. přírodu neničím, ale chráním
12. nevstupuji bez povolení do kuchyně, skladu, do místnosti kam nemám
13. šetřím inventář tábora, jeho poškození okamžitě hlásím vedoucímu.

Účinnost táborového řádu je 1. 1. 2011⁷⁸.

---

⁷⁸ ŠPIČÁKOVÁ, I., KAČER, J., *Salesiánský příměstský tábor*, Brno:Mravenec, 1. vydání, 2007, ISBN 978-80-86994-39-0

12 FUNKCE PREVENTIVNÍ

Pojem prevence znamená předcházení, včasnou ochranu, obranu. Označuje komplexní činnost, jejímž cílem je snižovat výskyt a zabraňovat rozvoji negativního jevu ve společnosti⁷⁹.

Dle Nešpora má prevence:

- předcházet tomu, aby děti a mládež zneužívali návykové látky
- pokusit se přenést první kontakt s návykovými látkami do pozdějšího věku, kdy již nejsou taková rizika a zvýší se odolnost
- předcházet zdravotním poškozením včetně závislosti.

Prevence se dělí do tří rovin:

- primární prevence: předcházení užití u osob, které dosud nejsou s drogou v kontaktu
- sekundární prevence: předcházení vzniku a rozvoj závislosti u osob, které již drogu užívají
- terciární prevence: předcházení vážnému nebo trvalému zdravotnímu nebo sociálnímu poškození v souvislosti s užíváním drog.

Metodika prevence (Martanová, 2007):

1. Metodická a koordinační činnost
  - v ní je základem tvorba jednotlivých bodů preventivních programů.
2. Informační činnost
  - v této oblasti prevence zajišťuje vychovatelům přísun odborných informací o nabídkách programů, projektech a metodách prevence. Prezentuje výsledky prevence a snaží se získat další informace a zkušenosti pro vytváření nových a efektivnějších metod.
3. Poradenská činnost

---

⁷⁹ NEŠPOR K., CSÉMY L., SOVINOVA H., *Programy prevence závislosti a možnosti jejich hodnocení*. Praha: Státní zdravotní ústav, 1998, ISBN: 80-7071-110-8.

- cíleně vyhledává děti a mládež s rizikem nebo projevy sociálně nežádoucího chování a poskytuje jim a jeho rodičům poradenské služby. Spolupracuje s učiteli ve škole na podchycování a na rozvoji patologických jevů⁸⁰.

Prvním předpokladem je, aby vedoucí sám dobře znal problematiku. Musí být schopen dětem odpovédět na jejich otázky, musí umět jasně a přiměřeně věku dítěte vyjádřit svůj postoj, aby se dítě mohlo zorientovat, a aby si postupně začalo tvořit názor vlastní.

Druhou velmi důležitou věcí je osobní příklad. Také program na táboře by měl v dětech rozvíjet tvořivost, schopnost přemýšlet a tvořit vlastní úsudek. Vždy se vedoucí musí snažit, aby vztah mezi dětmi navzájem i vztah dětí k nim byl kamarádský, aby jim děti důvěřovaly, a aby se nebály svěřit se jim se svými problémy.

12.1 Spt Lomnice nad Popelkou

Na začátku každého tábora se děti seznámí s táborovým řádem, podle kterého by se měly řídit. Jeho zvlášť hrubé porušení vyvozuje odjezd domů. Důležitější však je, aby se z toho táborník ponaučil, uměl se případně omluvit a hlavně se přiznat.

Jakékoliv porušení táborového řádu se samozřejmě trestá.

Nejednou se u dětí při kontrole úklidu stanu našly cigarety, což je na dětském táboře zakázané. Ze začátku se zkoušely různé tresty. Od mytí kuchyně, přes rozstříhání cigaret. Ale vždy se tomu dělo jen u vedoucích. Samozřejmě, ostatní tušili, že se něco děje, ale ani vedoucí nic bližšího nepověděli. Když nad tím zapřemýšleli, rozhodli se, že tyto různé tresty se budou provádět na večerním nástupu. A to už trochu váhu mělo. Jeden táborník stál nastoupený před celým táborem a čekal, co se bude dít. Za poslední roky tábora to ještě více zdokonalili. Během tábora vedoucí píší táborové noviny, aby rodiče věděli, co se každý den děje. A když se přijde na něco podobného (samozřejmě se nemusí jednat pouze o cigarety), napíše se o tom do novin.

Jen jednou jsem zde zažila něco, co se nám vážně nelíbilo a vedení tábora přemýšlelo pro toho dotyčného výtečníka o ukončení tábora. Jednalo se o projev rasismu. Táborník (který si během toho, co provedl nejspíš vůbec ani nebyl vědom, co dělá a jaké to může mít následky), se přiznal, snažil se vysvětlit „že to byla jen sranda“ a dotyčné holčičce se omluvil. Z toho, jak se jí omlouval bylo patrné, že pochopil o co se jedná, pochopil důsledky svého jednání i to, jak se

---

⁸⁰ HÁJEK, B., HOFBAUER, B., PÁVKOVÁ, J. *Pedagogické ovlivňování volného času: současné trendy*. 1. vyd., Praha: Portál, 2008, s. 140. ISBN 978-80-7367-473-1

nejspíš holčička cítí. Nemyslím si, že by něco předstíral, byl z toho stejně zaskočený jako my. Proto si myslím, že až bude mít příště možnost zesměšnit někoho odlišné pleti, rozmyslí si to.

Ale v tomto případě se jednalo o pozdní aplikaci preventivní funkce. Bohužel se do programu tohoto tábora od té doby nic z preventivní funkce stále nezavedlo, ačkoliv se o tom neustále diskutuje. Organizace, která spravuje tábory SpT se až moc spoléhá na školu a rodinu dětí.

Na táboře se hodně hovoří o tzv. Minimální preventivní program (dále MPP), který je základní strategií pro prevenci sociálně patologických jevů ve školách nebo ve školských a výchovných zařízeních. Je vždy vypracován na příslušný školní rok nebo na určitý časový horizont. MPP je součástí výchovně vzdělávacího programu školy a je zaměřen na aktuální problémy regionu⁸¹. Vzhledem k tomu, že většina vedoucích jsou pedagogové, existuje tu naděje, že se tábory SpT zapojí do minimálního preventivní programu, a to prostřednictvím besed a přednášek.

12.2 Oddíl pardubických skautek

Například tento oddíl jezdil každý rok do pražského Domu světla, který je zaměřený na prevenci proti AIDS. Skauti se tedy pravidelně účastní přednášky o nebezpečnosti návykových látek a vším tím spojené. Nejedná se tam o pouhý výklad, je to výklad spojený s videem, obrázky. Přednášku vždy vedl vyléčený narkoman a o to to bylo zajímavější. Nevykládal dětem strohé informace o drogách, ale o tom, co zažil. Ačkoliv se většina dětí této přednášky zúčastňuje opakovaně, pokaždé z Domu světla odjíždějí ve zvláštní náladě a s přesvědčením, že se na drogu ani nepodívají.

Dnešní preventivní programy samozřejmě nejsou zaměřeny pouze na AIDS. V dnešní době existuje několik desítek programů sloužících k potlačení sociálně patologických jevů, především:

- závislosti na drogách,
- šikany,
- kouření,
- AIDS,

---

⁸¹ HELUS, Z. *Sociální psychologie pro pedagogy*. Praha:Grada, 2007., s. 58, ISBN 978-80.247-1168-3.

- rasismu,
- kriminality⁸²

Ani na táborech nenechávají prevenci jako takovou být. Přece jen jsou prázdniny, děti jsou takové uvolněnější a pak to jde všechno jednodušeji. Táborníci prochází také zkouškou ze zdravotní, ve které se o drogách také mluví. Besedy, přednášky a diskuse mnoho školských a výchovných zařízení upřednostňuje, protože organizace je relativně nenáročná a akce zdánlivě uspokojují tlak Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. Názor přednášejících na přínos jednorázových forem prevence je však povětšinou jiný. Odmítají a vyhýbají se realizaci akcí, protože jsou přesvědčeni, že pouze dlouhodobé působení je efektivní.

Skauti se také účastní tzv. peer programů. Peer v překladu znamená vrstevník, ale také někdo, kdo se může s cílovou skupinou ztotožnit, kdo se nachází ve stejné sociální situaci. Pouze takovýto člověk může ovlivnit postoje a názory dotyčné skupiny. Působí nenásilně jako jejich vzor⁸³. Sami organizují přednášky a pomáhají v organizacích, které mají ve svém programu prevenci proti patologickým vlivům (shrnující pojem pro nezdravé, nenormální, obecně nežádoucí společenské jevy, tzn. společensky nebezpečné, negativně sankciované formy deviantního chování⁸⁴).

12.3 Salesiánský klub mládeže

Ve svém snu v devíti letech Don Bosko, zakladatel salesiánství, který je velice výbušný, vběhne mezi chlapce, kteří klejí, nadávají a perou se, aby je umlčel fackami. Ale tajemná postava mu říká: “Tyto své přátelé nezískáš bitím, ale mírností a láskou. Dej se hned do práce a vysvětli jim, jak ošklivý je hřích a jak vzácná je ctnost.”⁸⁵

⁸² NEŠPOR K., CSÉMY L., SOVINOVA H., *Programy prevence závislosti a možnosti jejich hodnocení*. Praha: Státní zdravotní ústav, 1998, ISBN: 80-7071-110-8.

⁸³ tamtéž

⁸⁴ PRŮCHA, J., a kolektiv, *Pedagogický slovník*, Praha: Portál, s. 156, ISBN 978-80-7367-647-6

⁸⁵ FERRERO, B., *Vychovávěj jako Don Bosco*, Praha: Portál, 2007, s. 9, ISBN 80-7367-294-4

To ovlivní jeho život na tolik, že se rozhodne věnovat výchově a záchraně mládeže celý život.

Ve své výchově salesiáni aplikují dva výchovné systémy – systém preventivní a represivní.

Represivní systém je založen na autoritě, příkazech, zákazech a trestech. Představený musí být vždy přísný, nikdy se nestýká s vychovávanými, jen při přestoupení daného zákona se s vychovávaným stýká a to při kárání a trestání. Za každý přestupek je předem stanovený trest, proto neexistuje mezi vychovatelem a vychovávaným žádný vztah. Když je vychovatel přítomný mezi mládeží, tak je to jen proto, aby je hlídal a napravoval provinilce⁸⁶.

Preventivní systém je úplně jiný. Jsou v něm také obsažena pravidla chování v domě, ale prostálou a přátelskou přítomnost mezi mládeží, je složité pro mladého, aby se přestupků dopustil. Každopádně je založený na úctě ke každému jedinci, jako k individuální a jedinečné osobě a stojí na těchto základních přístupech:

- společném dialogu, společném řešení problémů a komunikaci v přátelské atmosféře (skrze dialog se stává mladý člověk člověkem)
- spolupráci každého mladého člověka a to vyžaduje od vychovatele potřebu stát se jeho přítelem
- stálé přítomnosti mezi mladými
- ukazování životních norem vychovatele mladému⁸⁷.

Preventivní systém je postavený na třech motivech, které postihují princip výchovy, a ve kterých je v podstatě zahrnut celý preventivní systém:

---

⁸⁶ FERRERO, B., *Vychovávej jako Don Bosco*, Praha:Portál, 2007, s. 12, ISBN 80-7367-294-4

⁸⁷ VÁŇOVÁ, M, [online]. Praha : Salesiánská provincie Praha , 2002 [cit. 2011-03-20]. Dostupné z WWW: <www.sdb.cz>.

- **Láska** není v preventivní systému jen pedagogickým termínem, ale něčím zcela konkrétním, je to takový přístup, aby mladí nebyli jen milováni, láska neslouží k manipulaci toho druhého, ale přináší dialog, důvěru a větší schopnost mladého člověka rozhodnout se pro dobro a něco přinášet ze svých darů druhým.
- **Rozum** vyvažuje tuto emocionální rovinu a vede mladého člověka k tomu, aby na základě uvažování, rozvažování a rozumu byl schopen převzít plnou zodpovědnost za svůj život.
- **Náboženství** splňuje touhu každého člověka po duchovních věcech a nabízí ve výchově vytvoření láskyplného vztahu k osobnímu Bohu. Pro každého mladého člověka, pokud je vztah k Bohu hluboký, se stává náboženství nebo spíše víra velkou životní pomocí. Mimo to, církve dává normy chování, které přinášejí řád života a společenského chování⁸⁸.

V praxi se výchovný systém Dona Boska projevuje tak, že si salesiáni snaží vážit si každého mladého člověka, s kterým přijdou do kontaktu. Ke znakům salesiánské pedagogiky patří rovněž dát mladým lidem pocítit sympatie a podporu a být vnímaví pro potřeby každého jednotlivce. Pochvala a uznání patří mezi důležité výchovné prostředky. Ty poskytují mladým lidem vědomí, že si jich váží a že mají schopnost něčeho dosáhnout. Pozitivní podpora na rozdíl od kritiky, kárání a trestů vytváří vhodné prostředí pro osobní rozhovory a vztahy prospěšné pro individuální rozvoj mladých lidí⁸⁹.

Na chaloupkách se preventivní systém projevuje hlavně ve vyprávění příběhů, které ukazují na to, co je správné. Salesiáni si s dětmi hodně vypráví o negativních vlivech, které je by je mohly potkat.

---

⁸⁸ VÁŇOVÁ, M, [online]. Praha : Salesiánská provincie Praha , 2002 [cit. 2011-03-20]. Dostupné z WWW: <www.sdb.cz>.

⁸⁹ tamtéž

13. DISKUSE

Odbornost táborových vedoucích

Odbornost táborových vedoucích je dána zákonem č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví ve znění zákona č. 274/2003 Sb., stejně tak jako základní složení funkcí na táboře. Tábor skautský a tábor SpT se od sebe neliší ani v dalších funkcích, oba tábory mají postavu hlavního a programového vedoucího, řadové vedoucí a praktikanty, vyškolené zdravotníky a zástupce technického sektoru. Hodně také využívají pomoci táborníků prostřednictvím služby v kuchyni nebo na dřevo.

Na salesiánských chaloupkách je jeden hlavní vedoucí, o program se starají animátoři. S dětmi pomáhají dobrovolníci, kteří dochází do salesiánského centra mládeže. Do technického sektoru jezdí pomáhat hlavně rodiče dětí a jejich pomoci se využívá tak často, jako na předchozích táborech.

Počet vedoucích přímo úměrně odpovídá velikosti tábořiště a počtu táborníků na všech táborech. Nejvíce dětí jezdí na tábory SpT Lomnice nad Popelkou – každý rok 60. Na skautský tábor jezdí 40 dětí a na salesiánské chaloupky 12 – 20, podle druhu chaloupky.

Denní režim

Denní režim je upraven vyhláškou č. 106/2001 Sb. O hygienických požadavcích na zotavovací akce pro děti. Provozovatel tábora je povinen stanovit pro účastníky tábora režim dne, který musí odpovídat věku a zdravotnímu stavu dětí.

Denní režimy na táborech jsou vyvážené, organizátoři táborů myslí dostatečně na čas pro zábavu dětí i na jejich odpočinek. Přesto má každý tábor denní režim jiný.

Tábory SpT kladou důraz na to, aby děti měly neustále připravený program. Jsou to hry pro jednotlivce, pro celé oddíly, společenské i míčové hry, rukodělná činnost, výuka tábornických dovedností, výlety. Děti nad sebou mají neustálý dohled vedoucích. Tento přístup je dobrý pro děti, které se neumí samy zabavit či špatně zapadají do kolektivu, ale pro ty děti, které umí smysluplně využít svůj volný čas – např. četbou, psaním dopisů, hrami s kamarády – je tento přístup přehnaný. Podle mého názoru by dětem stačily hry pro jednotlivce a pro družiny, ostatní program by měl být dobrovolný. Nebo by děti měly mít možnost volby, zda si chtějí jít hrát s míčem nebo např. vyrábět

náramky. Rukodělná činnost na táborech SpT je pestrá, ale ne každé dítě má na ruční práce talent a potřebnou zručnost.

Denní režim na skautských táborech je plný oddílových her, výletů a skautských „záležitostí“. Skauti plní bobříky, skládají skautské sliby u táborového ohně, skládají zkoušky z táborových dovedností. Skautské tábory jsou přístupné i pro děti, které do skautu během roku nechodí, ale nejsem si jistá, zda by někoho takového program na skautském táboře zaujal.

Salesiánské chaloupky mají nejvyváženější denní režim. Děti jsou dostatečně zabavené různými hrami a výlety, obohacující jsou i duchovní příběhy a písně. Stejně tak je to i se sportovním vyžitím, děti neustále hrají různé hry a jsou v přírodě. Program je vhodný pro všechny táborníky.

Emociální aspekty

Sdružení SpT to nemá v jednoduché v tom, že své táborníky vídá pouze na táborech, tudíž je pak to navazování kontaktů pro vedoucí a děti horší. Co do materiálního vybavení je na tom sdružení dobře díky sponzorským darům – tábořiště je vybaveno nejrůznějšími pomůckami a novými stany. V oddíle pardubických skautek to bylo jednodušší jelikož se všichni znají dobře navzájem, děti i vedoucí, rodiny dětí; na druhou stranu aby to tak bylo, musí skautští vedoucí investovat spoustu svého času do této práce s dětmi. Materiál pro tábor i celoroční činnost čerpají hlavně z členských příspěvků a tábořiště bylo vybaveno prakticky, bylo tam vše, co účastníci tábora potřebovali k životu v přírodě. Salesiáni to mají ve vztahu s dětmi nejspíš nejhorší, často pracují s dětmi, které nemusí z nejrůznějších důvodů dospělým věřit a jistě je stojí velkou dávkou námahy a času přesvědčit je o opaku – oni to dělají vždy s otevřenou náručí. Co se týká materiálního zabezpečení, nabízí chaloupka hodně vysoký komfort pro všechny účastníky. Hezké ubytování a velké množství pomůcek do her.

Funkce výchovně-vzdělávací

Tábory SpT se snaží děti naučit spíše čistě tábornické dovednosti, zaměřují se na tvořivost a fantazii dětí při rukodělných činnostech, dále pak na samostatnost a týmovou spolupráci. Skauting naopak vychovává pomocí morálky, skautského zákona a dodržování skautského slibu, učí děti tábornickým dovednostem, spolupráci

a komunikaci, důležitý je pro ně pobyt v přírodě. U skautů se velmi prolíná funkce výchovně-vzdělávací s funkcí sociální. Salesiáni na svých táborech hlásají výchovu podle křesťanských hodnot, snaží se o to, aby si děti (potažmo mladí lidé) pomáhali navzájem, pomáhali slabším; vedou je k solidaritě a společně s tím se snaží rozvíjet i fyzickou a duchovní stránku táborníků. I u salesiánů dochází k prolínání funkce výchovně-vzdělávací s funkcí sociální.

Funkce sociální

Vedoucí na táborech SpT se snaží řešit potíže tak, že si s dětmi povídají a vysvětlují jim, že není důležité to, z jakého prostředí člověk pochází, ale to jaký je a jak se chová. Vedoucí hodně mluví o termínech jako je diskriminace a o jejích následcích. Sociální funkce u pardubických skautech se projevuje v prohlubování komunikace, další projevy sociální funkce jsem uvedla ve funkci výchovně-vzdělávací. Vzhledem k tomu, že je skauting postaven na morálce a odpovědnosti člověka za sebe sama i za druhé, je těžké tyto dvě funkce od sebe oddělit. Stejně tak je to i u salesiánů. Jak již bylo řečeno, salesiáni se zaměřují také na děti znevýhodněné a snaží se jim pomoci. Do střediska i na tábory jezdí děti ze všech prostředí, díky salesiánům se dobře adaptují v novém prostředí, všichni spolu kamarádí a tráví čas dohromady.

Funkce preventivní

Tato funkce se na táborech SpT uplatňuje bohužel až zpětně, když je třeba řešit nějaký problém. Zde vidím velký prostor pro diskusi, zda se nezapojit do některého ze zmíněných preventivních programů. Preventivní funkce u pardubických skautek spočívá ve vyprávění odstrašujících příběhů, návštěv center, které se starají o následnou převýchovu a nápravu zanedbané preventivní péče, skauti se účastní peer programů, sami organizují přednášky a besedy na témata jako je zneužívání drog, sexuální zneužívání, násilí aj. Salesiáni mají preventivní program jako součást své výchovy, na prevenci kladou hodně velký důraz, pořádají různá setkání na témata týkající se preventivní funkce, vedoucí na táborech dětem vypráví a čtou příběhy, které v sobě mají určité ponaučení; velkým kladem této organizace je, že nabízí alternativní program trávení volného času dětem, které nemají na drahé koníčky v jiných centrech a tím tak

podporují prevenci proti páchání přestupků a trestných činů, a tímto způsobem dbají i na jejich bezpečnost a zdraví.

Výchova dětí je nelehký úkol, s nímž se potýkají generace dospělých na celém světě. Je mnoho způsobů, jak můžeme děti vychovávat a předávat jim nové znalosti a zkušenosti. Všechny mají svá pozitiva i negativa a jsou v různých podmínkách více či méně úspěšné. Pro tuto práci jsem z velké množiny dostupných druhů výchovy vybrala výchovu mimoškolní, konkrétněji výchovu na letních dětských táborech. Nejprve jsem vymezila pojem pedagogiky volného času, její funkci a obsah, uvedla jsem nejdůležitější etapy v dějinách tábornictví u nás i ve světě a představili jsme dostupné typy táborů s jejich organizačním zajištěním a po přehledu nejdůležitějších volnočasových organizací u nás i ve světě se již věnovala tématu hlavnímu – dětským táborům. Cílem mé práce bylo popsat důležitost volného času dětí a potřebu výchovně-vzdělávacího působení na něj.

Podrobně jsem se věnovala teoretickým poznatkům z této oblasti – faktorům ovlivňujícím složky výchovy na táborech, druhům aktivit a v neposlední řadě i významu funkcí, které by měl tábor splňovat. Závěrečná část byla věnována rozboru táborových funkcí v každé organizaci, které mezi sebou byly porovnány. Výstupy z provedeného rozboru posloužily jako podněty ke zlepšení a zamyšlení nad jednotlivými tábory a problematikou pořádání táborů obecně.

Na tuto práci je možné kdykoliv navázat, ověřit ji, případně se do problému volného času ponořit ještě hlouběji a tím dále rozšířit poznatky v této oblasti. Věřím, že salesiánské i skautské tábory by si zasloužily ještě více pozornosti, na kterou v této práci již bohužel nezbyl prostor.

14 POUŽITÁ LITERATURA

Základní literatura

- BEROUŠEK, P., Rádce provozovatele a vedoucího dětského tábora, Trutnov:Sony, 2004, s. 64,
- BŘICHÁČEK, V., Poselství skautské výchovy, Skautské prameny, r. 1991, s. 16
- FERRERO, B., Vychovávej jako Don Bosco, Praha:Portál, 2007, ISBN 80-7367-294-4
- FONTANA, D., Psychologie ve školní praxi, 2. vydání, Praha:Portál, 2003, s. 219, ISBN 80-7178-626-8
- FRIDRICH, O., 111 her pro motivaci a rozvoj týmů, Praha:Grada Publishing, 2009, s. 12, ISBN 978-80-247-2826-1
- HÁJEK, B.,HOFBAUER, B., PÁVKOVÁ, J. Pedagogické ovlivňování volného času: současné trendy. 1.vyd., Praha: Portál, 2008, ISBN 978-80-7367-473-1
- HELUS, Z. Sociální psychologie pro pedagogy. Praha:Grada, 2007., ISBN 978-80.247-1168-3
- HOFBAUER, B., Děti, mládež a volný čas, 1. vydání, Praha:Portál 2004, ISBN 80-7178-927-5
- HURIKÁN, B., Dějiny trampingu, Zlín, Novinář, 1990, s. 274, ISBN 80-7077-432-0
- KRAUS, B., POLÁČKOVÁ, V., Člověk, prostředí, výchova, Brno:Paido, 2001, ISBN 80-7315-004-2
- KRAUS, B., Základy sociální pedagogiky, Praha:Portál, 2008, ISBN 978-80-7367-383-3
- MIKŠÍK, J., Jak vést družinu na skautském táboře, edice Spirála, Brno:GINGGO, 2003
- NEŠPOR K.,CSÉMY L.,SOVINOVÁ H., Programy prevence závislostí a možnosti jejich hodnocení. Praha: Státní zdravotní ústav, 1998, ISBN: 80-7071-110-8.
- PÁVKOVÁ, J., Pedagogika volného času, 3. aktualizované vydání, Praha:Portál 2008, ISBN 978-80-7367-423-6

- PRŮCHA, J., a kolektiv, Pedagogický slovník, Praha:Portál, 2003, ISBN 978-80-7367-647-6
- RUDÝ, J., KAČER, J., Příprava tábora, edice Tábor, nakl. Mravenec Brno, 1. vydání 2007, ISBN 978-80-86994-27-7
- TOMÁŠEK, M., Skauting, Liberec:Skauting, 1995
- TOMÁŠEK, M., Skautská praxe I, Liberec:Skauting 1995, ed. Skautské prameny,
- ŠANDEROVÁ, Jadwiga. Jak číst a psát odborný text ve společenských vědách. 1. Praha : Sociologické nakladatelství, 2009, ISBN 978-80-86429-40-3.
- ŠPIČÁKOVÁ, I., KAČER, J., Salesiánský příměstský tábor, Brno:Mravenec, 1. vydání, 2007, ISBN 978-80-86994-39-0
- ŠVAŘÍČEK, Roman; ŠEĐOVÁ, Klára. Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách. 1. Praha : Portál, 2007, ISBN 978-80-7367-313-0.
- VRACOVSKÝ, J., Chaloupky, Praha:Portál, 2002, ISBN 80-7178-705-1

Odborné časopisy

- Svaz junáků, skautů a skautek, Skautské ideje, 1984, s. 12
- JUNÁK, časopis skautů a skautek, ročník 35, únor 1992

Zákony a vyhlášky

Zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví ve znění zákona č. 274/2003 Sb.

Vyhláška MZ ČR č. 106/2001 Sb., o hygienických požadavcích na zotavovací akce pro děti

Vyhlášky MZ ČR č. 135/2004 Sb., a č.137/2004 Sb., o hygienických požadavcích

Úmluva o právech dítěte, 1989

Internetové zdroje

- VÁŇOVÁ, M, [online]. Praha : Salesiánská provincie Praha , 2002 [cit. 2011-03-20]. Dostupné z WWW: <www.sdb.cz>.
- Táborev řád [online]. 2011 [cit. 2011-03-18]. Dostupné z WWW: <sptlomnice.net>
- Animátoři. ACTIVITCA [online]. 2008, [cit. 2011-01-23]. Dostupný z WWW: <<http://activitca.signal.cz/0807/animatori>>.
- Krizovatka.skaut.cz [online]. 2010 [cit. 2011-01-20]. Krizovatka.skaut.cz/organizace/vzdelavani. Dostupné z WWW: <krizovatka.skaut.cz>.
- Táborev zdravotník. Táborev vševěd. 2004, 3, s. 16 - 17. Dostupný také z WWW: <<http://archiv.jmpionyr.cz/files/vsevedy/Vseved3hyg.pdf>>.
- Táborev vedoucí : Jak jim věřit?. [online]. 18.7. 2007, [cit. 2011-01-20]. Dostupný z WWW: <tyden.cz>.
- Hlavní vedoucí dětských táborů : hlavní vedoucí. [online]. 4.5. 2004, [cit. 2011-01-20]. Dostupný z WWW: <msmt.cz>.
- Ministerstvo vnitra ČR. Zpřehledňování fungování neziskového sektoru v České republice se zvláštním důrazem na prevenci jeho zneužívání pro účely financování terorismu, dostupné z WWW: <<http://www.mvcr.cz/>>
- Tábory YMCA – Pracovníci na táboře, dostupné z WWW: <<http://www.tabory.ymca.cz>>, [cit. 2011-01-19]
- Příkaz ministryně školství, mládeže a tělovýchovy č. 6/2003 k ověření odborné přípravy pracovníků s dětmi a mládeží v oblasti volného času. Msmt.cz. 2003, Dostupný také z WWW: <<http://www.msmt.cz/mladez/prikaz-ministryne-skolstvi-mladeze-a-telovychovy-c-6-2003-k-overovani-odborne-pripravy-pracovniku-s-detmi-a-mladezi-v-oblasti-volneho-casu>>.
- Opravdu dobrý tábor. Pionýr [online]. 2010, 1, [cit. 2011-03-21]. Dostupný z WWW: <<http://www.dobrytabor.cz/index.php>>.
- *Pražský hrad* [online]. 2011 [cit. 2011-03-24]. Dostupné z WWW: <<http://www.hrad.cz/cs/ceska-republika/statni-symboly.shtml>>.

16 PŘÍLOHY

Komparace aktivit mládeže ve věku 15 – 18 let ve volném čase⁹⁰

Aktivita	1996		2000	
	Procento	Pořadí	Procento	Pořadí
Poslech rozhlasu	4,44	2	4,25	4
Četba novin a časopisů	4,30	4	3,92	5
Sledování televize, filmů	4,74	1	4,80	1
Četba knih	3,59	6	3,33	7
Povídání si s přáteli	4,16	5	4,41	3
Návštěva kina	2,90	8	2,38	12
Schůzka s partnerem	2,73	7	3,07	8
Aktivní sportování	2,47	9	2,67	11
Odpočinek, nicnedělání	2,87	20	3,42	6
Kutilství	1,60	16	1,71	18
Návštěva sportovního utkání	2,01	14	1,93	15
Návštěva diskoték	2,48	12	2,85	9
Turistika, pobyt v přírodě	2,61	10	2,85	13
Hudební a dramatická činnost	1,62	17	1,88	16
Výtvarná činnost	1,76	15	1,79	17
Návštěva divadla	1,61	18	1,67	19
Návštěva koncertu	2,01	13	1,97	14
Návštěva kaváren, restaurací	2,21	11	2,68	10
Poslech CD	4,35	3	4,45	2
Sběratelství	1,64	19	1,58	20

⁹⁰ KRAUS, B., POLÁČKOVÁ, V., *Člověk, prostředí, výchova*, Brno: Paido, 2001, s. 167, ISBN 80-7315-004-2

Státní symboly, vlajka (skauti to vše musí znát pro složení zmíněné nováčkovské zkoušky)

obr. č. 8 Velký státní znak   obr. č. 9 Malý státní znak   obr. č. 10 Státní vlajka

zdroj: *Pražský hrad* [online]. 2011 [cit. 2011-03-24]. Dostupné z WWW: <http://www.hrad.cz/cs/ceska-republika/statni-symboly.shtml>.

Text hymny České republiky

Kde domov můj,
kde domov můj?
Voda hučí po lučinách,
bory šumí po skalinách,
v sadě skví se jara květ,
zemský ráj to na pohled!
A to je ta krásná země,
země česká, domov můj,
země česká, domov můj!

autor: Josef Kajetán Tyl

hudba: František Škroup

zdroj: *Pražský hrad* [online]. 2011 [cit. 2011-03-24]. Dostupné z WWW: <http://www.hrad.cz/cs/ceska-republika/statni-symboly.shtml>.